

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

Завідувач кафедри
_____ Руслан Пильнік
«__» _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____
«__» _____ 2024 р.

**СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОГО ОФОРМЛЕННЯ ПРИМІЩЕНЬ
ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ**

Кваліфікаційна робота студента
групи ОМм-23
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)
Мелікова Раміна Рашад огли
Керівник: канд.пед.н., доцент
Пильнік Р.О.

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS ___ Кількість балів ___
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Меліков Рамін Рашад огли, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений(а). Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

28.11.2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ХУДОЖНЬОГО ОФОРМЛЕННЯ	6
1.1. Основні терміни дослідження.....	6
1.2. Історичний розвиток живопису в інтер'єрі.....	14
1.3. Види та техніки художнього оформлення в закладах освіти.....	18
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ВИКОНАННЯ ХУДОЖНЬОГО ОФОРМЛЕННЯ СТІНИ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ	23
2.1. Пошук образного рішення композиції та його мета-аналіз.....	23
2.2. Послідовне виконання композиції у матеріалі.....	29
2.3. Виконання роботи художнього оформлення в навчальному закладі.....	32
Висновки до розділу 2.....	35
РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ МОНУМЕНТАЛЬНОГО ЖИВОПИСУ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	37
3.1. Функції художнього оформлення живопису в навчальних закладах.....	37
3.2. Розвиток композиційних умінь студентів засобами монументального живопису	41
3.3. Розробка плану-конспекту лекції «Муралізм як течія монументального живопису».....	46
Висновки до розділу 3.....	55
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	62
ДОДАТКИ	67
Додаток А.....	67
Додаток Б.....	73
Додаток В.....	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Монументальний живопис є важливою складовою образотворчого мистецтва, яка має глибоке ідеологічне та культурне значення. З давніх часів цей вид мистецтва використовувався для вираження важливих суспільних цінностей, релігійних ідеалів та естетичних поглядів. Особливої актуальності монументальний живопис набуває в закладах освіти, де він виконує як декоративну, так і освітню функцію. Художні образи, створені на стінах навчальних закладів, сприяють формуванню естетичних смаків у молоді, їх культурного світогляду, а також можуть виступати потужним інструментом для виховання патріотизму та моральних цінностей.

Актуальність обраної теми зумовлюється тим, що до однієї з головних проблем на сьогодні відносять розвиток та виховання висококультурної, високодуховної, естетично-вихованої особистості. Тому тема «Художнє оформлення в закладах освіти» є актуальною.

Монументальні розписи в школах та інших освітніх установах несуть у собі не лише декоративний, але й виховний потенціал. Вони здатні мотивувати до навчання, формувати відчуття просторового середовища, а також передавати культурні та історичні традиції. Монументальний живопис у закладах освіти може стати невід'ємною частиною освітнього процесу, поєднуючи мистецтво та педагогіку, і створюючи сприятливе середовище для особистісного розвитку [7; 17].

Мета: теоретичне обґрунтування методичних аспектів та педагогічних умов розвитку технологічних навичок майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Дослідження ролі та значення монументального живопису в сучасних закладах освіти, аналіз його впливу на формування культурної та естетичної свідомості учнів, а також визначення перспектив розвитку цього виду мистецтва в освітньому середовищі.

Метою дослідження обумовлено розв'язання наступних завдань:

1. Розглянути стан дослідженості проблеми у науково-педагогічних, мистецьких, методичних джерелах.
2. Вивчити історію розвитку монументального живопису та його застосування в оформленні закладів освіти.
3. Розробити концепцію та виконати розпис у приміщенні.
4. Дослідити вплив монументального живопису на розвиток композиційних умінь студентів та виконати методичні розробки щодо основ викладання монументального живопису.

Об'єктом дослідження є художнє оформлення приміщень як напрям монументального мистецтва та його використання в освітньому процесі.

Предметом дослідження є історичні та методичні аспекти використання монументального живопису в освітньому процесі та мистецькій практиці

Методи дослідження: історико-культурологічний аналіз, систематизація, періодизація, класифікація історичних процесів, наукової літератури та джерел, з метою вивчення й узагальнення теоретичних даних; контент-аналіз літературних джерел, наукових матеріалів, здобутків образотворчого мистецтва для виявлення основних тенденцій естетичного виховання у освітньому процесі сьогодення; вивчення й аналіз методичної літератури у даному аспекті; аналіз художніх робіт майстрів монументального жанру; осмислення та узагальнення теоретичного матеріалу для визначення теоретико-методологічних основ дослідження; узагальнення, систематизація та структурування отриманих результатів дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає в створенні панно у техніці розпису в приміщенні навчального закладу. Розроблені методичні матеріали можуть бути використані для проведення навчальних занять з живопису та композиції.

Структура: пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (61 найменувань) та додатків. Загальний обсяг тексту 78 сторінок, основного тексту - 58 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ХУДОЖНЬОГО ОФОРМЛЕННЯ

1.1. Основні терміни дослідження

Насамперед, потрібно розібратись з термінами, які будуть зустрічатись у моєму дослідженні. Я звернув увагу на те, що навіть у викладачів в сфері образотворчого мистецтва є проблеми з розумінням термінів цього напрямлення. Що вже казати про студентів, чи непрофільних людей. Саме тому, я як студент магістр, профільне напрямлення якого монументальний живопис, а саме муралізм, повинен пролити світло пізнання в цій сфері.

Початок любого твору мистецтва починається з композиції, тому слід розкрити ці поняття. Такі художники-педагоги, як Ушинський В.Г. та В. Е. Славінський визначав композицію як метод роботи над твором, в якому йому необхідно було відбити своє світосприйняття. К. С. Малевич поняттю «композиція» віддавав перевагу термінам «конструювання». В. Н. Фаворський розглядав сутність поняття «композиція» як побудову зображення «минулого і сучасного». К. Ф. Юон бачив в композиції «конструкцію».

«Композиція» - це закономірно побудований організм, всі частини якого знаходяться в нерозривному взаємозв'язку і взаємозалежності: - стверджував Е. Н. Кібрик. досліджуючи проблему композиції М. М. Тарабукін називав композицію «організуючим фактором». М. М. Волков давав своє визначення поняттю «композиція» як замкнутій структурі з фіксованими елементами, пов'язаної єдністю змісту.

С. М. Данієль розглядаючи теорію і практику композиції в їх діалектичної єдності, стверджуючи, що «композиція» організує зображення на всіх рівнях, на всіх етапах роботи живописця - від виразного формату до завершального мазка [58 с. 376].

Деякі дослідники з проблем образотворчого мистецтва визначали, що «композиція» - це: мистецтво розміщувати декоративним чином різні відбиття своїх почуттів ; створення цілісного візуального образу; «конструкція», дякуючи якій частини розподіляються на площини; закономірно впорядкований організм,

всі частини якого знаходяться у взаємозв'язку та взаємозалежності ; замкнута структура з фіксованими елементами, об'єднана єдністю змісту [59 с. 118]. Чисельність схожих прикладів легко збільшити.

Із сказаного випливає, що “композиція” (від лат. сполучення, зв'язування) - це побудова, взаємозв'язок частин, які забезпечують цілісність зображення і відповідно образно-змістовну цілісність, наприклад, при виявленні змісту, ідеї твору. В зображувальному творі всі частини зв'язані між собою і взаємообумовлені таким чином, що виділити із цілого будь-який окремий елемент неможливо без порушення загального враження, без зруйнування органічності (цілісності) твору.

В загальному змісті, композиція - це творча діяльність, яка складається з певних процедур (дій): від творчого мислення до матеріальної реалізації художнього образу. Процес творчого мислення проходить від зародження ідеї до зображувальної форми, єдності, явності, пізнання, оцінки та зображення світу і людини.

Аналізуючи відмінні підходи, точки зору на визначення поняття “композиція”, слід вважати, що існуючі визначення в більшій або меншій мірі відбивають зміст цієї багатогранної проблеми.

З нашої точки зору, “композиція” - це зображувальний лад художнього твору і організуюча основа, яка з'єднує і приводить всі елементи твору до змістовної єдності ідеї (в образній формі) що відображає світогляд (світорозуміння) художника [59 с.338].

Слід перейти до тлумачення термінів які будуть зустрічатись в нашій дипломній записці. Художнє оформлення – це творча діяльність, яка спрямована на створення візуального та естетичного вигляду чогось: книги, театральної постановки, фільму, виставки, інтер'єру, вебсайту чи іншого об'єкта або простору. Воно передбачає гармонійне поєднання форми, кольору, шрифтів, текстур та інших елементів дизайну, щоб передати задум автора, створити певний настрій і привернути увагу глядача чи читача.[6, с. 10]

Серед видів художнього оформлення виділяють наступні.

Книжкове оформлення – включає дизайн обкладинки, ілюстрації, шрифти, верстку тексту, щоб зробити книгу привабливою та зручною для читання.

Сценічне оформлення – стосується декорацій, костюмів, освітлення та інших елементів, які допомагають створити атмосферу на сцені.

Кіно-телевізійне оформлення – охоплює декорації, костюми, графіку та спецефекти.

Інтер'єрне оформлення – оформлення внутрішнього простору приміщень, враховуючи їхню функціональність та стиль. (Рис. А. 1.1)

Виставкове оформлення – розробка дизайну експозицій, стендів і просторів для виставок або музеїв.

Цифрове оформлення – створення графічного контенту для сайтів, мобільних додатків, комп'ютерних ігор тощо.

Основна мета художнього оформлення – зробити об'єкт або простір естетично привабливим і таким, що передає потрібний зміст або емоцію.[8, с. 7]

Інтер'єрне оформлення – це процес творчого оздоблення та декорування інтер'єру, який спрямований на створення естетично привабливого, функціонального та гармонійного простору. Це один із напрямів дизайну інтер'єру, що враховує стильові, кольорові, просторові та матеріальні аспекти оформлення.[6, с. 14]

Основні елементи художнього оформлення приміщень:

Колірна гамма – вибір і поєднання кольорів, які задають атмосферу приміщення (теплі, холодні, нейтральні тощо).

Меблі та їх розташування – вибір стилю меблів (класика, модерн, мінімалізм), їх ергономіка та зручність.

Освітлення – дизайн світильників і використання природного чи штучного світла для створення настрою.

Декоративні елементи – картини, вази, статуетки, текстиль (штори, килими, подушки), що додають завершеності інтер'єру.

Оздоблення стін, підлоги, стелі – застосування фарби, шпалер, декоративної штукатурки, плитки, дерева чи інших матеріалів.

Рослини – живі або штучні, які додають природності та затишку.

Акcesуари та деталі – годинники, дзеркала, полиці, рамки, які створюють унікальний стиль простору.[34, с. 70-78]

Цілі художнього оформлення приміщень виділяємо наступні.

Забезпечити комфорт і естетичну насолоду від перебування у просторі. Відобразити індивідуальність власника або відповідати певному стилю (лофт, прованс, скандинавський, арт-деко тощо). Створити атмосферу, яка сприяє певній діяльності (робота, відпочинок, прийом гостей). Створити простір, який поєднує практичність і красу, підкреслюючи його унікальність і стиль.

Монументальний живопис - це вид мистецтва, що органічно поєднується з архітектурним середовищем і передбачає створення масштабних творів (фрески, мозаїки, скульптури). Мурал належить до цієї категорії через свою тісну взаємодію з простором. Відображає суспільно значущі ідеї, служить для прикрашання, виховання і трансляції цінностей.[17, с. 52]

Монументальний живопис має тісний зв'язок із архітектурою. Завжди інтегрований у архітектурний простір, часто є його невід'ємною частиною. Використовується для оформлення стін храмів, палаців, громадських будівель.[17]

Традиційно присвячений історичним, релігійним або ідеологічним темам. Відображає дух своєї епохи та культурні цінності.

Символізм: зображення мають глибокий символічний зміст, часто передають ідеї величч, вічності, духовності.

Технічні прийоми: використовуються фрески, мозаїки, рельєфи, вітражі, темперний або акриловий живопис. У техніці підкреслюється довговічність твору.

Монументальність і узагальненість: композиції масштабні, часто відображають узагальнені образи і символи, а не деталізовані сцени.

Декоративна функція: доповнює архітектурний простір, створюючи цілісність інтер'єру або екстер'єру.

Виховна роль: служить засобом трансляції культурних цінностей, виховання та формування громадянської свідомості.[29][55]

Мурал – це великий художній розпис на стіні або іншій вертикальній поверхні, виконаний фарбами або іншими художніми матеріалами. Мурали можуть бути як зовнішніми (на фасадах будівель), так і внутрішніми (в інтер'єрах).

Термін "мурал" (від іспанського "mural", що означає "стіна") виник з латинського слова "murus" - "стіна". Його сучасне значення пов'язане з великими настінними розписами і сягає корінням в мексиканське муралістичний рух першої половини ХХ століття. [40]

Одним із перших і найвідоміших авторів, пов'язаних із цим терміном, був мексиканський художник Дієго Рівера. Разом з іншими видатними муралістами, такими як: Давид Альфаро Сікейрос, Хосе Клементе Ороско. Він заклав основи жанру монументального настінного мистецтва, який став відомим як муралізм. Цей рух активно просуває використання мистецтва для масової освіти та культурного діалогу.[31, с. 18]

На нашу думку, популізація художників і їх термінології була внаслідок соціалістичних революційних дій цих людей. Тобто в історію мистецтва вони увійшли завдяки революційній пропаганді соціалізму, а не майстерності та талановитості їх мистецтва. В принципі це і є наглядний приклад того, як "ніхто став - всім". Об'єктивно аналізуючи роботи цих муралістів помітно стагнація монументального живопису.(Рис. А. 1.2)

Хоча конкретної фрази, коли і хто саме дав чітке визначення "муралу", немає, його суть описувалася в працях мексиканських муралістів та дослідників їхньої творчості. Вони бачили мурал як: монументальне мистецтво, яке створюється для суспільних просторів. Засіб комунікації з народом через сюжети на історичні, соціальні та політичні теми.

Таким чином, муралізм і саме слово "мурал" увійшли в мистецтвознавчий лексикон завдяки мексиканським художникам, а їхня творчість стала ключовим етапом розвитку цього виду художнього оформлення.[2]

Розглянемо зв'язок муралів з художнім оформленням. Оформлення інтер'єру - мурали часто використовуються для декорування внутрішніх стін у житлових, офісних або громадських приміщеннях. Вони створюють унікальну атмосферу, слугують акцентом і підкреслюють стиль приміщення.

Оформлення екстер'єру - фасади будівель з муралами стають частиною візуального оформлення міського простору. Вони можуть не лише прикрашати, але й нести певний зміст чи соціальний меседж.

Декоративно-художня функція муралів полягає в тому, що вони можуть доповнювати загальну концепцію дизайну простору, створюючи гармонію між архітектурними елементами, кольорами та текстурами [46; 47].

Функції муралів у художньому оформленні:

- Естетична: Роблять простір виразнішим і яскравішим.
- Сміслова: Передають ідеї, концепції або історії, з якими глядач може взаємодіяти.
- Просторова: Допмагають візуально змінити сприйняття простору (наприклад, зробити кімнату вищою або просторішою).
- Емоційна: Викликають певні емоції у глядачів, створюючи настрій.

Приклади застосування: в інтер'єрах: мурали з природними пейзажами, абстрактними композиціями чи тематичними сценами. У міському просторі: мурали на фасадах будівель, що прикрашають міста та стають їхньою візитівкою. [16][48]

Характерні риси муралів :

-Великі розміри, що охоплюють цілі стіни будівель. Мурали часто створюються на фасадах будівель у міському просторі.

-Часто мають глибокий ідейний зміст, звертаються до соціальних, політичних, екологічних або культурних тем.

-Використовуються як інструмент привернення уваги до актуальних проблем.

-Мурали інтегровані у простір міста, враховують його архітектурний, історичний та культурний контекст.

-Гармоніюють з навколишнім середовищем або спеціально вступають у контраст. Можуть бути виконані в будь-якому стилі – від реалізму до абстракції.

-Часто використовують яскраві кольори та деталізацію.

-Виконуються за допомогою акрилових фарб, аерозолів, змішаних технік.

-Стійкі до атмосферних умов, щоб зберегти яскравість і чіткість зображення протягом тривалого часу.

-Часто створюються за замовленням міської адміністрації, компаній або організацій.

-Також, є офіційною частиною культурного чи соціального проекту. [13]

Важливою складовою сучасного монументального мистецтва є так зване «вуличне мистецтво». Стріт-арт (вуличне мистецтво) - напрям сучасного мистецтва, який включає графіті, постери, інсталяції та мурали, що створюються у міському середовищі (Рис А. 1.3). Мурали є частиною стріт-арту, але мають масштабніший та організований характер, оскільки часто виконуються на замовлення і мають офіційний статус.[16]

Характерні риси стріт-арту:

-Більшість творів створюється без офіційного дозволу. Це часто акти протесту, соціального висловлювання або демонстрації індивідуального стилю.

- Стріт-арт розташовується у громадських місцях (стіни будівель, паркани, транспорт, тротуари), переважно у великих містах.

- Часто висловлює критику соціальних і політичних явищ, закликає до дій або звертає увагу на проблеми.

- Роботи часто мають короткий життєвий цикл, оскільки можуть бути замальовані або знищені.

- Найчастіше використовуються аерозольні фарби, трафарети, постери, наклейки. Може також включати інсталяції.

- Роботи часто виконані у швидкій, інтуїтивній манері. Характеризуються експресивністю та графічністю.

- Роботи є вираженням унікального стилю автора. Деякі стріт-арт митці (наприклад, Бенксі) стали всесвітньо відомими.

- Стріт-арт звертається до максимально широкої аудиторії, не обмежуючи доступ у галереї чи музеї.[16][31]

Графіті - вуличне мистецтво, яке зазвичай виконується аерозольними фарбами, часто у формі текстових написів, лєтерінгу, каліграфії, а також образних стилізованих зображень (Рис. А. 1.4).

Відмінність від муралу полягає в тому, що графіті це текст у вигляді образу. Графіті створюються автором там де він цього хоче, а не там де можно, або там де замовили. Суть графіті полягає в популізації свого нік нейму, який називається - тег. Філософія графіті це бунт, протест, війна за території між графітерами.[13]

Види графіті:

1. Теги - Найпростіша і найпоширеніша форма графіті. Це підписи чи ніки художників, виконані одним кольором або простим шрифтом. Основна мета – заявити про себе або позначити територію.(Рис А. 1.16.)

2. Бомбінг - більш складні графіті, ніж теги, але виконуються швидко, зазвичай двома-трьома кольорами. Часто використовуються контрастні кольори для створення помітного ефекту.(Рис А. 1.17.)

3. Піс - Скорочення від слова "masterpieces" (шедеври). Це великі, детально розроблені роботи з багатошаровим малюнком, складними шрифтами, візерунками і персонажами. Що також є муралом. Найчастіше розміщуються на стінах або потягах.(Рис А. 1.18.)

4. Фрістайл - роботи, створені без попередньої підготовки або ескізів. Відображають імпровізацію художника.(Рис А. 1.19.)

5. 3D графіті - малюнки, які створюють ілюзію тривимірного зображення завдяки складному використанню тіней, світла і перспективи.(Рис А. 1.20.)

Фреска - один із видів настінного живопису, виконаного на вологій штукатурці. Цей термін часто вживається для порівняння з муралами, оскільки техніка фрески є попередницею сучасного муралу.(Рис. А. 1.5)

Різниця фрески від муралу полягає в тому, що зазвичай виконуються сучасними матеріалами (акрил, аерозоль) і не потребують штукатурки. Тому

фрески створюють всередині приміщень, щоб вберегти від атмосферного впливу.[40][48]

Контекстуальність - здатність твору враховувати навколишнє середовище, культурний, соціальний та історичний контекст. Кожен мурал створюється з урахуванням його місця розташування, аудиторії та тематики, що забезпечує його значущість у міському просторі.[45]

Акриловий живопис - техніка живопису із використанням акрилових фарб, які швидко висихають і стійкі до атмосферних впливів.

Популярність у муралах: Акрилові фарби широко використовуються через їхню довговічність і яскравість кольорів.[16]

Поняття, пов'язані з муралом, розкривають його складну структуру як мистецького явища. Муралі поєднують естетичні, культурні та соціальні функції, що робить їх унікальним видом монументального мистецтва. Використання таких термінів, як композиція, колорит, контекстуальність, допомагає краще зрозуміти процес створення та сприйняття муралів у сучасному середовищі.

Для розуміння специфіки муралу, монументального живопису та стріт-арту важливо виокремити їхні характерні риси, які визначають сутність і функції цих видів художнього вираження, що подано у порівняльній таблиці (Рис А. 1.21.)

1.2. Історичний розвиток живопису в інтер'єрі

Живопис в інтер'єрі має глибокі історичні корені, що сягають найдавніших цивілізацій. З плином часу його функції та форми змінювалися залежно від культурного, релігійного і соціального контексту. Розглянемо основні етапи розвитку живопису в інтер'єрі.

Історичний розвиток монументального живопису пройшов через кілька ключових етапів, кожен із яких відображає зміни в суспільстві, релігії, культурі та ідеології. Монументальний живопис завжди був тісно пов'язане з

архітектурою і слугувало засобом комунікації важливих ідей, вшанування історичних подій і вираження суспільних цінностей.[46]

Монументальний живопис виник ще в доісторичні часи, коли люди почали створювати перші наскельні малюнки. Прийнято розрізняти одноколірні, або монохромні, і багатоколірні, або поліхромні зображення. Часто, печерний живопис виконувався з урахуванням обсягу, перспективи, кольору і пропорції фігур, враховував рух, але пізніше печерний живопис став більш стилізованим[28]. Близько 20-21 тисячі років тому в культурі наскельних малюнків сталися зміни. Від зображення тварин люди перешли до зображення самих себе і життя соціуму. На малюнках віком від 13,6 до 20 тисяч років люди танцюють, полюють, у деяких з них на головах пишні головні убори, а в руках списи[36].(Рис А. 1.6)

Стародавній Єгипет (XXX–IV ст. до н.е.) – Єгипетський монументальний живопис найчастіше проявляється в гробницях і храмах, таких як піраміди і храми фараонів. Єгипетські фрески і рельєфи, виконані в стилізованій манері, служили для вшанування богів і прославлення фараонів. Яскравий приклад – храм в Луксорі та гробниці в Долині царів.(Рис А. 1.14.)

Монументальне мистецтво Стародавнього Єгипту залишається важливою частиною світової культурної спадщини. Воно є унікальним втіленням влади, релігії та філософії, що пронизувало життя єгипетської цивілізації.[36]

Месопотамія (Вавилон, Ассирія) – Монументальне мистецтво тут представлене рельєфами і мозаїками, які прикрашали палаци й храми. Наприклад, знаменита Брама Іштар у Вавилоні – одна з найвизначніших пам'яток стародавньої архітектури і монументального мистецтва.

Антична Греція – грецьке художнє оформлення зосереджувалось навколо храмів і громадських будівель. Пам'ятники, такі як Парфенон в Афінах, прикрашалися скульптурами, що зображали богів і героїв, а також рельєфами, що зображували важливі події та міфічні сцени.(Рис А. 1. 5)

Римська імперія – римляни використовували монументальне живопис для звеличення імператорів і воєнних перемог. Тріумфальні арки, наприклад, арка

Тита, містили рельєфи, що зображували тріумфи римських військових походів. Римляни також розвивали фресковий живопис, особливо в таких містах, як Помпеї.[28][36]

В епоху Візантії монументальне мистецтво досягло свого розквіту у формі мозаїк та фресок, які прикрашали інтер'єри храмів. Візантійські майстри використовували яскраві кольори і золото для створення зображень Ісуса, Богородиці та святих. Софійський собор у Константинополі (сучасний Стамбул) є одним із найбільших досягнень візантійського монументального мистецтва.[29]

У Київській Русі, під впливом Візантії, також розвивалося монументальне мистецтво, особливо у вигляді фресок і мозаїк у християнських храмах. Прикладом є фрески і мозаїки Софійського собору в Києві, побудованого в XI столітті.[1] (Рис А. 1.7)

В епоху готики (XII–XVI ст.) головною формою монументального мистецтва стали вітражі та рельєфи, які прикрашали готичні собори. Собори, такі як Нотр-Дам у Парижі та Кельнський собор, є чудовими прикладами цього періоду.[24]

Епоха Відродження (XV–XVI ст.) відзначилася поверненням до античних ідеалів гармонії та краси. Художники відновили античні форми монументального мистецтва, розширивши його можливості. Мікеланджело – один із найвидатніших майстрів монументального мистецтва цього періоду. Його фрески на стелі Сікстинської капели у Ватикані стали одним із найбільших досягнень епохи. Інший видатний художник, Рафаель, створював фрески у Ватиканських палацах.

Північна Європа: У країнах Північної Європи Відродження також принесло розвиток монументальних живописних циклів, присвячених релігійним та світським темам [24; 29; 42].

У XVII–XVIII століттях монументальне мистецтво стало ще більш драматичним і величним. Барокові майстри створювали монументальні фрески та скульптури, які підкреслювали багатство і могутність католицької церкви і

королівської влади. Джованні Баттіста Тьєполо відомий своїми монументальними фресками в палацах і церквах, зокрема у Венеції. (Рис. А. 1.8)

У Франції Людовік XIV використав монументальне мистецтво для підкреслення величі своєї влади. Версальський палац є одним із найяскравіших прикладів того, як монументальне мистецтво служило для звеличення монарха.[24][29]

У ХІХ столітті зростає інтерес до історичних тем і народних мотивів. У цей час монументальне мистецтво часто використовується для створення меморіалів і громадських пам'ятників, що увічнюють героїчні події та діячів.

У ХХ столітті з розвитком нових течій, таких як кубізм, конструктивізм і сюрреалізм, монументальне мистецтво набуло нових форм. В архітектурі та мистецтві авангардисти експериментували з новими матеріалами і засобами вираження, зокрема у монументальних скульптурах і мозаїках.[1][24]

Монументальне мистецтво в СРСР виконувало важливу пропагандистську функцію. Мозаїки, фрески та монументальні скульптури підкреслювали ідеї соціалізму, праці і героїзму радянських людей. Відомі приклади – Фрески Харківського Червонозаводського театру - Праздник урожая- Михайл Бойчук 1935;(Рис А. 1.9) «Мирний труд» Аттіла Дунчак, Петро Фелдеші, Володимир Базан Мозаїка, смальта, 1982 р. Локація: м. Ужгород; (Рис А. 1.10) Терезія Чувалова. 6 мозаїчних панно, смальта. Назва: «Казки Закарпаття». 1984 р. Локація: м. Ужгород; (Рис А. 1.11) Надія Кирилова, Петро Гулин. Виконавець: Надія Кирилова. Настінний розпис, 1986 р. Локація: м. Ужгород (Рис А. 1.12)

Монументальне живопис сьогодні продовжує розвиватися, хоча й змінило форми та зміст. Сучасні художники використовують міські стіни для створення монументальних графіті та стріт-арт композицій, що часто піднімають соціальні, політичні та культурні питання. Також продовжується розвиток меморіальних комплексів і монументальних скульптур, які вшановують пам'ять про важливі події та особистості.

Таким чином, монументальне живопис залишається важливим засобом вираження суспільних ідей і цінностей на всіх етапах історії людства [22].

1.3. Види та форми монументального живопису

Монументальне мистецтво охоплює різні види та форми художнього вираження, які відзначаються своїм великим масштабом, тісним зв'язком із архітектурою та значущими соціальними, культурними або політичними темами. Воно використовувалося протягом історії для прикраси громадських і культових споруд, пам'ятників, а також для відображення ідеологічних та релігійних ідей.[33]

Основні види та форми монументального мистецтва наступні.

Монументальний живопис (Рис А. 1.12), (Рис А. 1.11) – це великі за масштабом розписи, які зазвичай виконуються на стінах і стелях будівель. Основними формами монументального живопису є:

Фреска – живопис по сирій штукатурці, що дозволяє фарбі з'єднуватися зі стіною, забезпечуючи її довговічність. Фрески прикрашають багато релігійних і громадських будівель у всьому світі. (Рис А. 1.5).

Темпера – живописна техніка, де фарби змішуються з органічними зв'язуючими речовинами (наприклад, яєчним жовтком), що дозволяє створювати детальні та довговічні розписи.[36]

Мозаїка – це техніка створення зображень шляхом складання з дрібних шматочків каменю, скла, кераміки або інших матеріалів. Мозаїка широко використовувалася для прикраси стін, підлог і куполів храмів, палаців та громадських будівель.

У Візантії мозаїки були важливою формою монументального мистецтва, зокрема в християнських храмах. Яскравий приклад – мозаїки в соборі Святої Софії у Константинополі.(Рис А. 1.13)[1]

Монументальна скульптура - це великі скульптури або групи скульптур, створені для встановлення в громадських місцях, храмах, на площах або у меморіальних комплексах. Монументальна скульптура відзначається своїм масштабом і глибоким ідеологічним змістом.

Пам'ятники – окремо стоячі скульптури або композиції, які вшановують видатних осіб, події або ідеї.

Рельєфи – скульптурні зображення, які виступають над поверхнею стіни, можуть бути високими (горельєф) або низькими (барельєф). Вони часто прикрашають фасади громадських будівель або пам'ятники. Наприклад Тимпан із зображенням письменства від античності до пізнього християнства, Томас Джефферсон білдинг (Бібліотека Конгресу США), тимпан на фасаді головного входу, місто Вашингтон, архітектор Олін Ворнер, 1896 рік. (Рис А. 1.22.)

Барельєфи та горельєфи – це форми скульптурного мистецтва, де зображення частково виступають над поверхнею, але залишаються пов'язаними з основою [36].

Вітражі – це декоративні кольорові скляні панелі, які часто прикрашають вікна храмів, палаців та інших громадських споруд. Вони поєднують світло і колір, створюючи ефект гри світла на кольорових зображеннях. Готичні собори Європи (наприклад, Нотр-Дам у Парижі) є чудовими прикладами використання вітражів для підсилення естетичного та релігійного впливу інтер'єру.[19][36]

У сучасному світі монументальне мистецтво набуло нових форм у вигляді стріт-арту та графіті. Це великі настінні зображення, виконані в громадських місцях, що часто піднімають соціальні, політичні або культурні питання.[56 С. 21–37]

Мурали – це великі художні зображення, створені на зовнішніх стінах будівель, а також всередині приміщень. Вони можуть бути як декоративними, так і ідеологічними. Мурали – це неординарний спосіб шукати можливості, щоб приносити красу, нагадувати про історичне минуле, виражати філософський підтекст. Стінописи нікого не залишають байдужими: одні мурали викликають захоплення, інші – нерозуміння зображеного.

Окремим елементом символічного навантаження муралів є те, що вони спрямовані на залучення та приваблення більшої кількості туристів до Києва [7]. Мурали нібито виступають агентами творення нового бренду міста, його ідентичності. Однак правильне брендування не може насаджуватися лише однією групою акторів, важливим є також дослідження як громадської думки,

так і наявного стану міста і його особливостей. Часом видається, що Київ радше намагаються пришвидшено зробити подібним до якогось креативного міста [7].

Сучасний стріт-арт часто ототожнюють з графіті, адже перші вуличні малюнки були зроблені саме аерозольною фарбою. Проте сьогодні поняття стріт-арту стало набагато більш об'ємним і включає в себе також муралі, мозаїки, світлодіодне мистецтво, шаблонне графіті, фотошпалери, стікер-арт, в'язане графіті та інші види. У стріт-арті головною є далеко не форма, а зміст чи ідея роботи. Він може варіювати від простого імені чи символу самого художника до малюнків на теми свободи, нерівності, докільця – це може бути будь-яка тема, що здається художнику важливою та актуальною. Розміщуючи свої роботи у середовищі, далеке від мистецького контексту, урбан-художники кидають виклик цьому середовищу і спілкуються з його жителями без жодних посередників [56 С. 21–37].

Мурал-арт стає популярним видом сучасного мистецтва в Україні. Це альтернативний спосіб комунікації між митцем і суспільством, де можна радикально доносити культурні та політичні ідеї до різних груп населення. Він спонукає українських художників до постійної інтеграції, подорожей, пошуку нових способів самовираження у мультикультурному світі. Зважаючи на молоду, але насичену історію формування муралізму як особливого способу самовираження художника, можна сказати про ефективність результатів, яких досягають майстри, висловлюючи свої думки на гігантських стінах.

Висновки до розділу 1

Історичний розвиток монументального живопису свідчить про те, що це мистецтво має глибокі корені, які сягають античності. Протягом історії воно змінювалося, відображаючи соціальні, політичні та культурні процеси, які відбувалися в суспільстві. Від античних фресок і рельєфів до монументальних картин епохи Відродження та сучасних муралів – кожний етап історії залишав свій відбиток у монументальному живописі. У різні епохи його використовували для прославлення правителів, увічнення історичних подій, вираження ідеології

або культурних ідентичностей. Розвиток монументального живопису також був тісно пов'язаний із розвитком технік, матеріалів та стилістики, що дозволяло художникам передавати складніші ідеї та створювати глибокі емоційні враження.

Особливої уваги заслуговує монументальний живопис ХХ століття, коли воно стало засобом політичного впливу і соціальної пропаганди, що знаходило вираз у творах соціалістичного реалізму. Водночас, сучасне монументальне мистецтво має більш демократичний характер, набуваючи популярності у формі стріт-арту і муралів, які часто порушують соціальні проблеми і стають голосом суспільства.

Різноманітність видів і форм монументального живопису є його ще однією ключовою особливістю, яка забезпечує йому універсальність і широту застосування. До основних видів монументального мистецтва відносяться фрески, мозаїки, гобелени, вітражі, рельєфи, статуї та мурали. Кожна з цих форм має свої особливості, що обумовлюють їхню естетичну виразність і функціональність. Фрески і мозаїки традиційно прикрашали стіни церков та храмів, створюючи духовну атмосферу і сприяючи сакральному сприйняттю простору. Вітражі, крім естетичної функції, також виконували функцію освітлення і символізували божественне світло.

Значну роль у сучасному монументальному живописі відіграють мурали, які розміщуються на стінах будівель у міському середовищі. Мурали як форма монументального мистецтва є популярними завдяки своїй доступності і здатності передавати соціально значущі повідомлення великій кількості людей. Вони не лише прикрашають міста, але й звертають увагу на важливі теми, такі як екологія, права людини, соціальна справедливість. Таким чином, різні форми монументального мистецтва виконують як естетичну, так і соціальну функцію, залишаючись актуальними у будь-якому історичному періоді.

Хоча мурали, монументальний живопис і стріт-арт мають спільну основу в зображенні на стінах, вони суттєво різняться за стилем, техніками виконання, контекстом і соціальною функцією. Кожен із цих напрямів унікальний і виконує

важливу роль у сучасному мистецтві та громадському просторі. Отже, мурали є частиною художнього оформлення, оскільки вони виконують як декоративну, так і художньо-естетичну функцію в різних середовищах.

Отже, вивчення монументального мистецтва є необхідним для розуміння його внеску в культуру та освіти, а також для ефективного використання цього виду мистецтва як інструменту виховання і формування ціннісних орієнтацій. Розуміння значення монументального мистецтва відкриває нові перспективи для його інтеграції в освітній процес, що може позитивно вплинути на формування світогляду молоді та її національної свідомості.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ВИКОНАННЯ МОНУМЕНТАЛЬНОЇ ДЕКОРАТИВНОЇ КОМПОЗИЦІЇ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

2.1 Пошук образного рішення композиції та його мета-аналіз

Перш за все, початок роботи над даним твором монументального живопису починається з опису бажаної ідеї та побажань замовника. Дана композиція створюється на замовлення Криворізької Академії Патрульної Поліції. Замовники попросили створити картину на тему "Козаків та воїнів ЗСУ".

Монументальна картина буде створений на стіні, всередині приміщення бібліотеки закладу освіти. Також перед початком розробки ескізу, ми мали оглянути приміщення, поверхню, а також розмір стіни бібліотеки, в якій буде створена композиція.

Приміщення має два зали, приймальня та читальний зал, який також є аналогом актового. Також має чимало вікон, з лівої сторони кімнати. Тож читальний зал бібліотеки має добре освітлення, як натуральне так і штучне. Це ми обов'язково повинні враховувати при створенні монументального твору.

Початок роботи починається з пошуку ідей, пошук варіантів композиції, щоб передати зв'язок минулого та сьогодення.

Визначення цілей: обговорення з замовником (керівництвом бібліотеки) основних цілей та бажаних вражень від муралу. У випадку бібліотеки, це може бути створення атмосфери натхнення до навчання, культури читання, або ж передача історії бібліотеки.

Вибір теми: розробка ідеї, яка відображає суть бібліотеки. Наприклад, мурал може включати портрети видатних письменників, символи знань, книги в польоті, або ж сцени з відомих літературних творів.

Розробка стилю: обговорення стилю (реалізм, абстракція, графіка), щоб мурал гармонійно поєднувався з інтер'єром бібліотеки. В діалозі з керівником ми прийшли до висновку що буде доречно створити ідейно-сюжетну композицію.

Сюжет – система подій в художньому творі, в ході яких розкриваються характери персонажів і головна ідея. Оскільки події подаються у розвитку, в основі сюжету лежить конфлікт. Конфлікти бувають різноманітні: соціальні, любовні, психологічні, виробничі тощо. У художньому творі, як правило, є різні види конфліктів.[57 с. 90]

Класичний сюжет має такі елементи: Експозиція – вихідні відомості про героїв, які вмотивовано їхню поведінку в умовах конфлікту; зав'язка – подія, що кладе початок конфлікту; кульмінація – найвищий момент у розвитку дії; розв'язка – подія, що розв'язує конфлікт; епілог – повідомлення про події після розв'язки.

Щодо стилю було вирішено створити в стилі імпресіонізму. Локально закласти кольори та створити акценти там де нам це вигідно буде для створення гармонійної композиції. Це дозволить передати своє відношення та емоції, які ми хочемо передати завдяки картині.

Символіка та ідейне наповнення твору мали бути наступні. На нашій картині зображено дві ключові постаті – козак і сучасний солдат. Кожен з них є уособленням певного періоду української історії та несе в собі значну символічну цінність.

Козак: він сидить під великим деревом, грає на кобзі – інструменті, що символізує українську культуру, пісенну традицію та зв'язок із землею. Поєднання фігур створюється за допомогою "Дерева життя". Дуб який є невід'ємною частиною поезії Тараса Шевченка. Він допомагає нам передати настрої нашого твору. Адже я обрав тему на переосмислення образів "козака Мамає" та "Кобзаря" (Рис. Б. 2.4). Кобза була важливим елементом в культурі козаків, адже її звук супроводжував пісні про славу, мужність, історичну пам'ять та тугу за домівкою. Таким чином, образ козака можна трактувати як символ минулого, що нагадує про українське коріння, народні звичаї та традиції боротьби за свободу.

Солдат: фігура сучасного солдата, який стоїть на тлі заходу сонця, символізує сьогодення та сучасних захисників України. Він повернутий спиною

до глядача, що може символізувати готовність йти вперед, відстоювати майбутнє і рухатися до нового етапу. Сучасний військовий одяг, а також зброя в його руках нагадують про сучасні виклики, з якими стикається країна. Можливо, його погляд спрямований на місто, яке видно на горизонті, що може натякати на захист мирного життя та прагнення зберегти спадщину, представлену козаком.

Разом ці два образи формують ідею неперервності боротьби за свободу, незалежність та цінності, які передаються від покоління до покоління. Такий символічний діалог підкреслює історичну спадковість, де минуле та сучасне взаємодіють і підтримують одне одного.

Розглянемо задум композиційної будови твору. Центральний елемент – дерево, що служить композиційним центром картини, об'єднуючи козака і солдата, минуле і теперішнє. Воно також ділить простір на дві умовні частини, створюючи символічний бар'єр між історією та сучасністю, але водночас залишаючи простір для зв'язку між ними.

Фігура козака на передньому плані. Козак сидить на землі, обличчям до глядача. Це створює відчуття його близькості та живої присутності, немов він звертається до нас, запрошуючи замислитися про минуле. Він є частиною природи, знаходиться під захистом дерева – свого роду символічної "оселі" для його душі.

Солдат на задньому плані – сучасний військовий знаходиться в далині, на горизонті, що відображає його спрямованість у майбутнє. Його фігура, освітлена заходом, виглядає рішуче і нагадує про обов'язок захисту землі. Композиційне розташування солдата дає відчуття простору, перспективи, додає глибини і підкреслює важливість контексту.

Також для передачі минулого та сьогодення, я використав образ кобзаря часу Запорізької Січі, якого помістив на одну частину композиції, і образ військового українського солдата, якого розмістив на протилежну частину. Тим самим створив диптих з двох композицій. Які об'єднуються деревом життя, деревом часу і ми всі пов'язані з своїм корінням. Ще ми помістили на одну

частину - село минулих часів, а на праву частину твору, до солдата ЗСУ - додали індустриальних пейзаж, нашого часу, міста Кривого рогу.

Також я хотів передати що все це дійство (життя, минуле і майбутнє, любов та війна, початок і кінець) пов'язане вічністю. Тому заклав в основу композицію символ безкінечності (Рис. Б. 2.12). Так як війни завжди існували, а також художники були завжди, які фіксували ці події різними способами. Завжди над цим всим сходило і сідало сонце. І це вічна війна за існування. Історія довжиною в життя.

Для того щоб глядач розумів розвиток сюжету я використав направленні композиційні лінії, які направлені "з ліва на право" що демонструє де початок і куди веде кінець (Рис. Б. 2.9). Також я поєднав мої фігури в творі за допомогою "трикутника". Це є стандартним прийомом для створення зв'язків фігур та образів, в творі.

Хочу зазначити, що твір можна зчитувати по спіральній композиції. Яка також пов'язує наших героїв з Сонцем. Що є натяком на зв'язок людей з божественним. Це також символізує кінцевий шлях людей. ("Вперед і до заходу сонця...") (Рис. Б. 2.10)

На наступному етапі я перейшов до пошуку кольорового рішення. Для того, щоб можна було передати настрій та драматургію своєї картини. Я використовував теплі та холодні кольори. Це підкреслює дуалізм мого твору. (Добро та зло, п'ятьма і світло, холод та тепло).

Колорит ескізу є стриманим, переважають зелено - вохристі, синьо-фіолетові, та помаранчеві відтінки для контрасту. Я використовував стандартну палітру "рідних - контрастних" зв'язків кольорів. Синій - жовтий та фіолетовий - помаранчевий (Рис. Б. 2.12). Картина має яскраву та насичену колірну гаму, що грає важливу роль у передачі емоційного змісту. (Рис. Б. 2.13)

Фон та захід сонця – теплі відтінки жовтого, рожевого та оранжевого у небі створюють відчуття спокою та завершення дня. Захід сонця може символізувати завершення певного історичного етапу або перехід до нової ери. Цей природний

елемент додає меланхолійної нотки і водночас надію на краще майбутнє, створюючи атмосферу переходу та відродження.

Зелень та дерево – трав'яний зелений колір підкреслює зв'язок з природою, надає картині відчуття стабільності та життєвої сили. Дерево є центральним елементом композиції, воно символізує життя, родинне коріння, спадок предків. Темно-зелена тінь під деревом створює контраст з яскравим заходом, що візуально розділяє простір між минулим і сучасністю, козаком і солдатом.

Червоні та сині відтінки в одязі козака – червоний колір у народному українському одязі часто символізує силу, пристрась, відданість. Синій – колір духовності, відданості і спокою. Відтак, поєднання цих кольорів в одязі козака підкреслює його роль як носія українських національних ідеалів та цінностей.

Дана робота є статичною композицією, оскільки в ескізі можна побачити три фігури (Кобзар, дуб, солдат) які статично вертикально розміщені на землі. Статичний та динамічний потенціал несе в собі кожен елемент композиції. При створенні статичних і динамічних композицій це треба враховувати. Композиція з статичних елементів буде більш статичною, ніж композиція з елементів, в яких закладений безкінечний потенціал руху.

Стиль картини наближається до реалізму, з деякими елементами імпресіонізму (Рис. Б. 2.16). Деталізація образів, зокрема фігури козака, передає характер, підкреслює народні риси, автентичність та індивідуальність персонажа. Його вигляд, жест із кобзою та задумливий вираз обличчя додають історичної достовірності.

Імпресіоністичні акценти – використання яскравих, розмитих кольорів в області заходу сонця та зелені додає роботі динаміки, відчуття руху та змінного світла. Такі імпресіоністичні нотки підсилюють емоційний фон картини, роблячи її більш живою та наповненою.

Емоційний вплив та загальна атмосфера панно викликає комплексний спектр емоцій, поєднуючи почуття гордості, поваги до історії, ностальгії та надії. Завдяки особливому зображенню двох головних фігур – козака та солдата – глядач сприймає картину як діалог між поколіннями, який надає сил і натхнення.

Почуття гордості та поваги досягається наступним чином. Козак як символ героїчного минулого нагадує про героїзм, силу і непокірність українського народу. Глядач відчуває гордість за свою історію, за покоління предків, які боролися за свободу та захищали землю. Його постать уособлює незламний дух народу, який передається наступним поколінням.

У роботі також ми намагались передати ностальгію та зв'язок із минулим. Зображення козака викликає відчуття ностальгії, пробуджує спогади про традиції та цінності, що зберігаються протягом століть. Козак, що грає на кобзі під деревом, занурює глядача в атмосферу стародавньої української культури, підкреслюючи значення історичних коренів та відданості своїй землі.

Сум і надія на краще майбутнє – глядач може відчути тихий сум, дивлячись на зображення солдата, який йде у бік горизонту на тлі заходу сонця. Захід символізує кінець дня, можливе завершення важкого періоду. Водночас образ солдата, що стоїть спиною, створює відчуття готовності та рішучості, ніби він рухається вперед, не покидаючи спадщини, яку символізує козак. Це вселяє надію на світле майбутнє та віру в те, що сучасні герої продовжують шлях предків, захищаючи свободу.

Поєднання композиційних і колірних рішень створює особливу атмосферу, де минуле і сучасне сплелися у єдиний потік історії.

Захід сонця над горизонтом, виконаний у теплих відтінках, додає картині відчуття завершеності і миру. Вечірнє світло є символом певного закінчення, але разом із тим надає картині спокій, затишок і відчуття природного циклу життя. Світло та тіні, що падають на траву, дерево та фігури, створюють природний і водночас значущий контраст між минулим і теперішнім, підкреслюючи їхній зв'язок.

Козак, який сидить під деревом, та солдат, що стоїть на задньому плані, створюють композицію, де одна фігура зосереджена на спогадах, а інша – на майбутньому. Цей діалог підкреслює ідею тяглості історії, де минуле служить опорою для сьогодення. Спокійна поза козака надає картині стабільності та

глибини, тоді як фігура солдата в русі додає динаміки, наголошуючи на незмінності основних цінностей, попри зміни у часі.

Атмосфера картини створює враження, що події минулого і сучасного відбуваються в одній реальності, немов між ними немає часових бар'єрів. Це дозволяє глядачу відчувати, що і козак, і солдат – герої одного народу, які діють у різні епохи, але об'єднані спільною місією та цінностями. (Рис. Б. 2.16)

Взаємодія з глядачем має викликати переживання особистого зв'язку. Завдяки тому, що глядач бачить козака обличчям, у нього виникає відчуття особистого зв'язку з ним, ніби він запрошує задуматися про національні цінності, зберігати пам'ять і шанувати традиції.

Також у роботу закладалися певна інспірація та спонукання до дії: сучасний солдат, що спрямований до горизонту, ніби закликає до готовності продовжувати боротьбу за країну. Таким чином, картина може надихати глядача діяти на благо своєї батьківщини, згадуючи, що він є частиною великої спадщини, і що його дії є внеском у майбутнє.

2.2. Створення композиції до художнього оформлення та підготовка практичного матеріалу: начерків, ескізів, картону

При створенні композиції для муралу в бібліотеці, я притримувався принципів які висловлював Щербина В.Г. Він писав, що в композиційній діяльності студенти володіють елементарним умінням працювати з двомірною зображувальною площиною. Уміння виникло в період навчання студентів на заняттях малюнку, живопису, композиції. Теоретичну основу під це уміння закладають науки: психологія, теорія композиції, педагогіка, часткові методики і таке інше. Так, наприклад, у вивченні курсу з “Теорії композиції*”, поняття “зображувальна площа”, “фігура” і “фон”, поняття “форма”, “світло” та “тінь” і таке інше - обґрунтовують вимоги до аркуша або полотна. Знання закономірностей зображувального поля, уміння композиційно організувати картинну площину і зображення в ній призводиться до навички на початкових

курсах навчання студентів і потім стає елементом професійної майстерності зрілого художника. Тобто, на основі широкого кола знань і сформованих елементарних умінь та вироблених навичок формується вміння – майстерність [1, с.340].

Характерною ознакою композиційної побудови є структурність, складність внутрішньої будови твору. Композиційна побудова відрізняється наявністю частин, пов'язаних один з одним системою відносин. Це складне ціле складається з нерівноцінних за змістом та значенням частин. У ньому завжди можна виділити головне і другорядне, центр і периферію. Навіть в орнаментальних композиціях за відсутності організаційного центру композиції можна виділити головний мотив і супроводжуючі його підлеглі мотиви. Співпідпорядкованість частин – так можна визначити цю ознаку.

Найважливіша ознака композиції – це єдність і цілісність твору. У нашій закінченій композиції все взаємопов'язане і все підпорядковано єдиній меті – ідеї, художньому задуму. Ця зв'язаність виявляється і в сюжетно-образному рішенні твору, і в гармонійній впорядкованості його форми. В єдності змісту і форми.

Остання необхідна умова композиційної побудови та одна з її важливих ознак – гармонія цілого. Мій художній твір являє собою боротьбу протилежних сторін, – це виявляється і в сюжеті (в протиставленні характерів, ситуацій, і в формальному вирішенні) і в відносинах предметів та простору, в колірних відносинах, тональних, в русі, в рівновазі і так далі. Всі суперечливі моменти в композиції врівноважуються, приводяться до гармонійної впорядкованості.[60]

Моя картина замкнута в собі, так як має дві сюжетні лінії, які взаємопов'язані між собою. Завдяки ідейному віддзеркаленню, яке ділить картину навпіл, що дає змогу читати його як диптих, який пов'язаний сюжетом. Розвиток від минулого до сьогодення, а також їх протипоставлення.

Практична робота над композицією починається з створення концептуальних ескізів. Підготовка чорнових ескізів створюється на основі обраної теми. Далі створюються попередні ескізи на папері або в цифровому

форматі. Важливо продумати загальну композицію, основні елементи та кольорову гаму. Слід зазначити, що я почав пошук ідей ще до того, як ми змогли побачити приміщення, тому від вертикальної композиції ми повинні були відмовитись (Рис. Б. 2.1) (Рис. Б. 2.2) (Рис. Б. 2.3). Тому що після перегляду бібліотеки академії, стало зрозуміло, що стіна приміщення має витягнутий горизонтальний формат.

Після цього етапу обговорення з замовником: показ чорнових варіантів замовнику для отримання зворотного зв'язку. На цьому етапі можна вносити коригування відповідно до побажань, змінити кольори чи додати деталі. В моєму випадку це були начерки чорнового задуму. (Рис. Б. 2.6),(Рис. Б. 2.7),(Рис. Б. 2.8).

Фінальний ескіз: після затвердження створюється детальний ескіз у кольорі, який буде служити основою для нанесення муралу на стіну. (Рис. Б. 2.9)

Я створив три варіанти ескізу з колористичним рішенням.(Рис. Б. 2.12)(Рис. Б. 2.13). На їх основі я написав картину розміром 65x45 см, яке відображає основне образне рішення композиції. (Рис. Б. 2. 16)

В ході розробки начерків та ескізу було чимало відкинуто ідей. Починаючи від формату твору, завершуючи наповненням картини. Наступний етап це створення картону в оригінальних пропорціях. Перші спроби намалювати картон були не дуже вдалі, адже я помилився з вибором формату (Рис. Б. 2.15, Рис. Б. 2.14), на що було вказано на одному з переглядів кваліфікаційних робіт студентів. Врахувавши ці зауваження, я перейшов до створення третього картону. На цей раз вигляд був прийнятний для нашого подальшого муралу (Рис. Б. 2.17), після чого можна переходити до вибору матеріалів.

Мені довелось відмовитись від виконання художнього живопису, за допомогою балонів з фарбою. Розмір муралу передбачає багато деталей та кропіткої роботи. Також, вибір пензля і пігменту створить ефект нашому муралу схожий на - фреску. Для таких консервативних місць, як Поліцейська Академія, на мій погляд, більш доцільне традиційне виконання зображення.

При виконанні муралу я використовував акрилову фарбу, на водній основі "San Marco". Я вважаю, це найякісніша фарба для малювання муралів в

приміщенні, враховуючи її невелику ціну. Слід також враховувати фінансову складову цього питання. Так як для створення муралу такого розміру, а саме 6 х 2 метри (12 м/кв), потрібно приблизно - 4 літри фарби.

Для комфортної роботи нам знадобиться велика палітра та пластикові стакани. Це допоможе раціонально та швидко змішувати кольори, також менше рухатись і економити сили. Так як малювання муралу це - важкий фізичний процес, не кажучи про інтелектуальний.

Для того щоб зберегти підлогу від кольорових плям, слід використовувати клейонку або тканину. Її треба постелити біля стіни на якій буде писатись картина. Це не буде відволікати нас від процесу малювання, на те щоб прибирати підлогу.

Щоб писати мурал біля стелі, треба використовувати драбину або "промислові ліса". Перед початком роботи слід оцінити поверхню та підготувати стіну. Огляд стіни: оцінка матеріалу, стану і розмірів стіни. Важливо визначити, чи потребує поверхня додаткової підготовки (вирівнювання, очищення). Підготовка поверхні: стіну очищають від пилу та бруду. Якщо поверхня нерівна або має тріщини, її вирівнюють, зашпакльовують та обробляють ґрунтовкою.

Ґрунтування: на стіну наноситься ґрунтовка, яка забезпечує краще зчеплення фарби зі стіною та продовжує довговічність муралу. Ґрунтовка має відповідати матеріалу стіни та типу фарби, яку буде використовувати художник.

На момент початку створення малюнку для муралу, стіна бібліотеки була заґрунтована, шпакльована, а також пофарбована водоемульсійної фарбой. Тож підготовка поверхні, в нашому випадку, має гарну якість.

2.3 Виконання роботи художнього оформлення в навчальному закладі.

Важливим етапом в створенні муралом є - розмітка стіни та перенесення ескізу (Рис. Б. 2.18). Розмітка: на стіну наносяться основні лінії композиції за допомогою олівця або спеціального крейдяного шнура. Це допомагає зберегти пропорції й точність при масштабуванні малюнка.

Існує кілька способів перенесення ескізу на стіну. Сітка: стіна і ескіз діляться на однакові квадрати. Далі малюнок переноситься по сітці, що дозволяє зберегти пропорції.

Проектор: якщо є можливість використання проєктора, ескіз проєктується на стіну і обводиться контуром.

Калька або копіювальний папір: підходить для невеликих деталей або фрагментів, які можна перенести з точністю.

Я використовував принцип співвідношення форм з ескізу на поверхню стіни. Це найважчий шлях для перенесення контурів, так як художник заново малює ескіз, але вже в більшому форматі. Цей спосіб не є дієвим якщо потрібно швидко виконати мурал. Але завдяки такому підходу розвивається окомір та відчуття форм. В роботі над дипломом я мав достатньо часу, тому і використав цей спосіб. Іноді мені цікавіше працювати коли задача важче, ніж коли все просто.

В роботі я намагався ділити малювання на етапи. На кожен день праці, виконувати певну ціль. Наприклад, день контурів, день заливки, день тону и тд.

Етапи нанесення фарб були наступні.

Початок з фону: спершу наносяться великі кольорові блоки, які утворюють фон. Фон дає базу для основних елементів муралу, задає настрій та кольорову палітру. (Рис. Б. 2.19)

Основні форми та фігури: після фону художник починає працювати над основними формами, заповнюючи великі зони кольором і прорисовуючи контури великих елементів, таких як фігури, предмети, пейзажі.(Рис. Б. 20)

Робота з деталями: поступово прорисовуються дрібні деталі – обличчя, складки одягу, текстури та тіні. На цьому етапі додаються кольорові відтінки для створення об'єму і глибини.(Рис. Б. 2.21)

Нанесення контурів та акцентів: останні мазки додаються для виділення деталей, підкреслення важливих елементів і завершення композиції.(Рис. Б. 2.22)

Фінальний етап складається з розтавлення штрихів та нанесення захисту поверхні з муралом. Розтановка штрихів: перевірка всіх деталей муралу,

внесення необхідних коригувань і доповнень, щоб усунути недоліки. Покриття лаком: для забезпечення довговічності мурал можна покрити спеціальним захисним лаком, який захистить фарбу від пошкоджень, знебарвлення і вологи. Особливо актуально, якщо мурал розташований в частинах бібліотеки з високою прохідністю або де є ризик пошкодження поверхні.(Рис. Б. 2.23)

Всі фінальні штрихи виконувались під ретельним наглядом мого керівника. В ході роботи було чимало правок, а також достатньо нових деталей та об'єктів. Це було зроблено внаслідок аналізу того як виглядає мурал в інтер'єрі. Деякі кольори змінені та змінено освітлення. Все для того щоб композиція гармонійно та доцільно виглядала.

При виконанні муралу я використовував акрилову фарбу, на водній основі "San Marco". Я вважаю, це найякісніша фарба для малювання муралів в приміщенні, враховуючи її невелику ціну. Слід враховувати фінансову складову цього питання. Так як для створення муралу такого розміру, а саме 6 x 2 метри (12 м/кв), потрібно приблизно - 4 літри фарби.

Також я використовував багато пензлів різних розмірів. Від 1 см - до 10 см шириною. Це допоможе швидше заливати великі об'єми простору, а також деталювати головні об'єкти композиції.

Завершення складається з презентації завершеного муралу. Зустріч з керівництвом і командою бібліотеки, обговорення завершеної роботи, пояснення символіки та ідеї муралу. Я зробив серію фотографій завершеного муралу для портфоліо художника і для використання бібліотекою в її маркетингових матеріалах.

Також кожен крок я фільмував на телефон, це дозволить проаналізувати успішні та негативні моменти в роботі. Також, наявність покрокового фотографування допомагає в аналізі наступного кроку в живописі. Наприклад, я після кожного робочого дня, на відпочинку, переглядав фото етапів створення свого муралу. В процесі я починав бачити, що вдало виходить, а де є помилки в методології створення зображення. Це давало змогу підвищувати коефіцієнт корисної праці.

Висновки до розділу 2

Монументальний живопис, до якого належить і ця картина, відіграє значну роль у формуванні національної свідомості, укріпленні зв'язку поколінь та збереженні історичної пам'яті. Зображення козака, який сидить під деревом і грає на кобзі, викликає глибоке відчуття поваги до минулого, підкреслюючи важливість традицій і національних символів, які ми успадкували від своїх предків. Він уособлює історичну мудрість, силу духу та волю українського народу, який завжди прагнув до свободи і незалежності.

Сучасний солдат на задньому плані є втіленням спадкоємності цих ідеалів у сучасному світі. Його постать, спрямована до заходу сонця, символізує боротьбу за майбутнє, готовність захищати те, що створили та відстоювали попередні покоління. Образ солдата водночас наповнений рішучістю й силою, показуючи, що цінності, закладені у свідомості нашого народу, продовжують жити й у нових поколіннях.

Загальна атмосфера картини передає поєднання спокою і значущості. Вечірнє світло надає образам певного завершення, створюючи відчуття природного циклу життя. Це світло символізує, що з кожним новим поколінням історія України продовжує свій рух, ідеали змінюються, але основні цінності залишаються незмінними. Спокійний вигляд козака та рух солдата створюють у глядача відчуття, що події минулого і теперішнього є частинами однієї історії, яка має тривати, попри всі зміни.

Особлива композиція і вибір деталей створюють емоційно насичений простір, який викликає у глядача цілий спектр емоцій – від гордості до тихого суму, від ностальгії за минулим до надії на майбутнє. Ця багатогранність робить картину не лише естетичним об'єктом, а й джерелом натхнення, моральною підтримкою для сучасного покоління. Вона закликає цінувати спадщину, що дісталася нам від предків, пам'ятати про важливість традицій та зберігати внутрішню силу перед лицем будь-яких випробувань.

Таким чином, ця картина демонструє, що монументальне мистецтво в сучасних закладах культури й освіти є важливим інструментом виховання національної свідомості, формування громадянської позиції та зміцнення патріотичних почуттів у молоді. Воно вчить нас не забувати про свою спадщину, відчувати особистий зв'язок з героїчними сторінками історії та розуміти свою відповідальність перед майбутніми поколіннями. Ця картина – нагадування про те, що кожен із нас є частиною великої нації, яка має славне минуле і, завдяки зусиллям сучасних героїв, яскраве майбутнє. (Рис. Б. 2.24)

У цьому розділі я демонструю етапи створення композиції та подальшого перенесення її на стіну приміщення бібліотеки поліцейської академії. Використання наочного методу, який є основою дидактики, дозволяє краще навчитись нюансам цього жанру мистецтва. Також зазначено які матеріали слід використовувати та їх логічне обґрунтування. Послідовність виконання роботи та дозволить студентам детально зрозуміти важливість кожного етапу, для створення успішного твору.

Створення муралу в бібліотеці – це складний, але творчо насичений процес, який проходить кілька важливих етапів: від формування концепції до завершення роботи на стіні. Кожен етап, від ідеї до фінальних штрихів, вимагає ретельного планування, узгодження з замовником і високої професійної майстерності. Правильна підготовка поверхні, продумана композиція, уважне ставлення до деталей та застосування якісних матеріалів забезпечують довговічність та естетичність муралу.

Успішно виконаний мурал в бібліотеці не лише прикрашає приміщення, але й стає важливим культурним елементом.

РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ МОНУМЕНТАЛЬНОГО ЖИВОПИСУ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

3.1. Функції художнього оформлення живопису в навчальних закладах

Монументальний живопис має значний вплив на освітній процес, оскільки воно формує не лише естетичне середовище навчальних закладів, але й активно впливає на сприйняття, виховання та розвиток учнів. Завдяки своїй масштабності, символічності та ідеологічному змісту, художнє оформлення може стати потужним інструментом в освітньому процесі, створюючи додаткові стимули для навчання та формуючи емоційний і культурний зв'язок між учнями і навчальним середовищем.

Н. Мамчур зазначає, що потік різної за якістю естетичної інформації, численні винаходи технічного прогресу, інтернет-середовище спрямовані на молодь – все це потребує необхідного для сучасної молодої людини бездоганного естетичного смаку як своєрідного орієнтира, який допомагає розбиратися у світі істинних та фальшивих цінностей та спрямовує діяльність особистості до естетичної досконалості [3 с. 45-52].

Естетичне виховання допомагає розвивати здатність до самовираження через різні форми творчості. Це сприяє підвищенню самосвідомості та розкриттю індивідуального потенціалу. О. Прокопова пише якщо предмет не залишає дитину байдужою, його емоційне відношення переходить в активно дійові взаємини, прагнення зберегти те, що подобається, передати цю красу іншим (намалювати, описати в віршах, скласти казку і таке інше). Так з'являється естетична діяльність. В її результатах естетичне ставлення до світу знаходить своє предметне втілення, свою матеріалізацію [19].

Естетичне виховання також пов'язане з розвитком критичного мислення. Аналіз та обговорення творів мистецтва, літературних творів чи музичних композицій сприяє формуванню учнівського критичного погляду, вміння аналізувати та оцінювати естетичні цінності [18]. Особливу увагу слід приділити інтеграції технологій у процес естетичного виховання. Використання

віртуальних турів до художніх галерей, інтерактивних додатків для вивчення музики чи віртуальних лекцій може розширити можливості навчання та зробити його більш цікавим та доступним [18].

Основні функції монументального мистецтва в навчальних закладах включають наступні.

Естетична функція. Монументальні твори прикрашають простір навчальних закладів, створюючи естетично привабливе середовище, яке сприяє формуванню у молоді смаку та розуміння краси. Вони позитивно впливають на атмосферу приміщень, роблячи їх більш затишними, водночас підкреслюючи важливість культури та мистецтва.[24]

Створення естетично насиченого середовища. Монументальні твори живопису в навчальних закладах створюють естетично привабливий простір, який стимулює візуальне сприйняття і формує в учнів відчуття краси та гармонії. Впорядковані й гармонійні художні образи позитивно впливають на сприйняття навколишнього середовища, а також допомагають розвивати естетичний смак у молоді.[18][24]

Мотивація до навчання. Зображення на стінах шкіл, університетів або інших освітніх закладів можуть надихати учнів і студентів на навчання. Наприклад, сцени з історії науки, досягнення видатних учених або художні образи, що символізують прагнення до знань, можуть мотивувати до саморозвитку та пізнання. Монументальне живопис, що відображає освітні ідеї, може посилювати цікавість до вивчення окремих предметів або тем [3].

Формування культурної ідентичності. Монументальний живопис, особливо коли воно відображає національні або культурні цінності, сприяє формуванню національної ідентичності та гордості за власну країну. Художні зображення, які відтворюють важливі історичні події, національних героїв чи культурні традиції, допомагають учням краще розуміти своє коріння і культурну спадщину.

Психологічний вплив та емоційна підтримка. Монументальні твори мистецтва можуть сприяти психологічному комфорту учнів, впливаючи на їхні

емоції та настрої. Яскраві, позитивні зображення можуть створювати сприятливу атмосферу для навчання, зменшуючи стрес та напругу. Це особливо важливо в умовах шкільного середовища, де учні проводять значну частину свого часу.[3][18]

Виховна функція. Монументальний живопис у школах та інших освітніх установах відіграє важливу роль у вихованні учнів. Художні образи та сюжети можуть містити виховні елементи, що передають певні моральні цінності, такі як патріотизм, відповідальність, повага до історії та культури. Монументальні зображення можуть стимулювати учнів до мислення, етичного осмислення та розвитку почуття громадянської відповідальності.[61]

Монументальне мистецтво виконує важливу виховну роль, формуючи моральні цінності та етичні норми. Зображення, які відтворюють героїчні вчинки, високі ідеали, суспільну важливість праці або національну єдність, можуть служити моделями для наслідування і допомагати в процесі морального виховання молоді.[61]

Інтеграція мистецтва в освітній процес. Монументальне мистецтво може бути інтегроване в сам навчальний процес як засіб вивчення історії, культури, мистецтва та інших предметів. Наприклад, розписи або мозаїки, що зображають наукові або історичні теми, можуть бути використані як візуальні матеріали для поглибленого вивчення цих дисциплін. Такі твори мистецтва стають засобом візуального навчання, допомагаючи краще засвоювати матеріал через образне мислення.[19]

Розвиток творчих здібностей. Навчальні заклади, прикрашені монументальним мистецтвом, сприяють розвитку творчих здібностей учнів. Візуальні образи стимулюють фантазію, сприяють формуванню художнього бачення та розвивають креативне мислення. Монументальне мистецтво може надихати учнів на власні творчі проекти, що сприяє самовираженню та розкриттю потенціалу.[18]

Соціалізація та комунікація. Монументальні твори, розміщені в загальних просторах (коридорах, холах), стають частиною колективної свідомості учнів та

педагогів. Вони можуть служити об'єднуючим елементом, навколо якого формується шкільна або студентська спільнота. Це створює сприятливі умови для соціальної інтеграції, спілкування та взаємодії між учасниками освітнього процесу. Вони можуть сприяти формуванню колективної ідентичності та почуття приналежності до спільноти. Такі роботи можуть виступати як культурні символи освітнього закладу, навколо яких об'єднується шкільна спільнота.[19]

Монументальний живопис в закладах навчальної освіти виконує низку важливих функцій, які сприяють розвитку як освітнього процесу, так і формуванню естетичного середовища. Воно не тільки прикрашає стіни та інтер'єри, але й несе ідеологічне, культурне і виховне навантаження, сприяючи гармонійному розвитку особистості. [61]

У фаховій літературі також знаходимо виділення наступних функцій монументального мистецтва в навчальних закладах.

Пізнавальна функція. Монументальні твори живопису можуть мати освітній контент, відображаючи історичні події, наукові досягнення або культурні феномени. Наприклад, зображення видатних діячів науки, культури чи історії можуть мотивувати учнів до вивчення цих тем, підвищуючи їх інтерес до навчання. Вони сприяють розширенню світогляду та знань учнів через візуальні образи.[61]

Ідеологічна та символічна функція. Монументальний живопис у школах може бути використаний для передавання важливих ідеологічних або національних символів, таких як державна символіка, історичні події, національні герої. Це допомагає зміцнювати національну ідентичність, формувати почуття патріотизму, гордості за свою країну та її історію.

Психологічна функція. Мистецтво має здатність впливати на емоційний стан людини, створювати позитивну атмосферу в навчальному середовищі, що сприяє покращенню навчального процесу та настрою учнів. Яскраві, гармонійні та добре продумані монументальні композиції можуть стимулювати творчі здібності, знижувати рівень стресу та сприяти розслабленню.[19][24][61]

Культурно-просвітницька функція. Монументальний живопис виконує важливу роль у передачі культурних традицій та цінностей. Воно знайомить молодь з національною культурною спадщиною, історією та мистецтвом. Наприклад, фрески або мозаїки в освітніх закладах можуть зображати важливі культурні події або видатні твори мистецтва, що допомагає учням усвідомлювати роль культури у розвитку суспільства.

3.2. Розвиток композиційних умінь студентів засобами монументального живопису

Майбутнього фахівця образотворчого мистецтва необхідно готувати до цілісного сприйняття композиції художнього твору, але він повинен знати, що свідомий та інтуїтивний вибір певної композиційної структури твору передбачає систему практичних дій по втіленню думок і почуттів художника. Цей вибір допускає народження власних інтерпретацій існуючих закономірностей композиції. Саме тому закони композиції постійно збагачуються в аспекті “зміст-форма” і естетично впливають на людину, яка розглядає та сприймає художній твір. Таким чином, композиція означає цілеспрямовану діяльність, яка відтворює частину оформлення художнього твору. Цей процес не закінчується, не завмирає в творі, а певною мірою, обумовлює його сприймання.[58 с. 372-374]

Формування і розвиток композиційних здібностей (спеціальних композиційних умінь та навичок) можливо на основі комплексу різноманітних, оптимально поєднаних форм та методів цілеспрямованого навчання і виховання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів. Для запобігання недоліків в навчанні композиції, враховуючи складність та важливість цього питання радикальним засобом, бачимо перегляд навчальної програми з композиції, яка будується по принципу сюжетно - тематичного ряду. Традиційний пріоритет зображувально змістовних завдань повинен віддати першість завданням по виявленню виразних особливостей формальних засобів та прийомів композиції. Це можливо тільки при підсиленні, виділенні

формальної сторони композиції незалежно від теми, жанру, стилістичного напрямку.[60 с. 337-338]

Вивчення теоретичного аспекту проблеми, а також практичний досвід викладання курсу “Композиція” дозволили встановити що сутність і специфіка формування композиційних умінь полягає у включенні студентів у практичну композиційну діяльність (виконання практичних вправ, системоформуючим чинником яких є конкретні спеціальні вміння) Аксиоматичне положення, що розкриває залежність успішного формування композиційних умінь від цілеспрямованого залучення студентів до художньої діяльності, викликає об’єктивну необхідність розглянути композиційні знання, уміння та навички на трьох рівнях реалізації: - розвиток художнього сприйняття оточуючої дійсності і мистецького твору; - формування композиційних умінь (виявлення різних засобів, прийомів навчання композиції) у вправах диференційовано з роботою-аналогією; - формування композиційних умінь у нестандартних композиційних ситуаціях згідно з існуючою системою “сприйняття-аналіз-інтерпретація” інтегровано.

Композиційна і професійна діяльність майбутнього спеціаліста буде достатньо кваліфікованою, якщо він сповна (достатньо) оволодіє різними уміннями, як закріпленими способами виконання певної дії. В основі формування композиційних умінь містяться розвернуті усвідомлені дії. Це складні комплексні дії, які формуються в процесі виконання творчих завдань з композиції. В завданнях вирішується чисельність композиційних задач, які виникають в різних композиційних ситуаціях. Цей навчально-творчий процес характеризується постійним обмірковуванням відповідного варіанту, використання того чи іншого композиційного засобу, прийому та їх інтерпретацій. Численні дослідники (психологи, педагоги) класифікують “уміння” на пізнавальні, інтелектуальні, аналітичні, творчі. До аналітичних умінь в процесі навчання відносять: уміння спостерігати, відбирати, класифікувати, логічно мислити, порівнювати, зіставляти і протиставити, аналізувати, узагальнювати, конкретизувати. Із всіх розглянутих типів умінь

найбільш важливими для нашої практики є інтелектуальні уміння. Вони визначаються як найбільш узагальнені, що використовуються в композиційній діяльності.[59]

На погляд Щербини В.Г., композиційні вміння - це інтелектуальні художні дії, які відбивають здібності художника використовувати інтегративні композиційні знання при створенні твору мистецтва. Формування композиційних умінь відбувається у вправах. Вправа - цілеспрямоване, багаторазове виконання дій, які здійснюються з метою вдосконалення умінь та навичок. Ефективному засвоєнню теоретичних знань з композиції в педагогічній практиці сприяє застосування системи практичних вправ, які мають локальну спрямованість. Цим самим створюється можливість управління розвитком індивідуальних творчих здібностей студента, підвищенню його сприйнятливості з обумовленим значенням та розумінням цих вправ. Особливістю розробленої системи практичних вправ з композиції “Композиційні вправи як засіб управління розвитком творчих здібностей студентів художньо-графічного факультету” [57 с. 90] є безпосередній зв’язок окремих ознак та елементів композиції, які сприяють реалізації теоретичних знань у формуванні композиційних умінь у відповідності до того чи іншого композиційного засобу і прийому.[57]

Викладання монументального живопису вимагає особливого підходу через специфіку цього виду мистецтва, його масштабність, тісний зв'язок із архітектурою та особливу техніку виконання. Для ефективного навчання важливо розробити методичні рекомендації, що допоможуть учням або студентам освоїти як теоретичні знання, так і практичні навички створення монументальних творів.[58]

Методичні рекомендації щодо основ викладання монументального живопису

1. Вивчення історії та теорії монументального живопису.

На початкових етапах викладання важливо ознайомити студентів з історією та розвитком монументального живопису. Це допоможе їм зрозуміти контекст і значення цього виду мистецтва.

Рекомендації: Організувати лекції або семінари, присвячені основним етапам розвитку монументального живопису: від стародавніх цивілізацій (Єгипет, Рим, Візантія) до сучасного мистецтва (мурали, стріт-арт). Розглянути приклади відомих творів монументального живопису, таких як фрески Мікеланджело в Сікстинській капелі, мозаїки Візантії, сучасні мурали у великих містах. Пояснити ключові концепції монументального живопису, такі як зв'язок з архітектурою, символізм та ідеологічна функція творів. [22]

2. Вивчення технік та матеріалів монументального живопису.

Практичне вивчення монументального живопису передбачає освоєння технік і матеріалів, що використовуються для створення великих художніх творів.

Рекомендації: Ознайомити студентів із різними техніками монументального живопису: фреска, мозаїка, темпера, акрил, олійні фарби на великих поверхнях. Пояснити процеси підготовки поверхонь для монументальних робіт (штукатурка для фрески, основа для мозаїки тощо). Проводити практичні заняття з використанням різних матеріалів для створення монументальних ескізів або невеликих фрагментів великих робіт.

3. Робота з просторовими композиціями.

Монументальний живопис завжди розміщується в конкретному архітектурному контексті, тому важливо навчити студентів працювати з просторовими композиціями та масштабом.

Рекомендації: Навчати студентів розумінню пропорцій та перспективи в контексті великого простору. Для цього використовувати макети або креслення реальних архітектурних об'єктів. Організувати вправи з планування великих композицій на стінах або макетах, щоб студенти вчилися розташовувати об'єкти з урахуванням особливостей архітектурного середовища. Вивчати способи

візуального сприйняття творів на відстані (робота з глядацькою перспективою).[20][59]

4. Розробка концептуальних ескізів та макетів.

Перед створенням монументальних робіт важливо навчити студентів розробляти концептуальні ескізи та макети, що передають ідею, символіку та композицію майбутнього твору.[58]

Рекомендації: Навчати студентів розробляти ескізи, що відображають основну ідею твору, його композицію та колористичне рішення.

Залучати студентів до створення масштабованих макетів або фрагментів майбутніх монументальних робіт для кращого розуміння співвідношення масштабів. Обговорювати з учнями вибір тематики та ідеологічного змісту творів, підкреслюючи важливість відповідності суспільним або культурним контекстом.

5. Розвиток навичок роботи в команді.

Монументальні твори зазвичай створюються у співпраці з іншими художниками або спеціалістами, тому важливо навчити студентів працювати в команді.[26]

Рекомендації: Проводити групові проекти, де студенти разом працюватимуть над створенням великої композиції. Це допоможе їм навчитися ділити обов'язки та координувати роботу з іншими членами команди. Навчати взаємодії між художниками, архітекторами та іншими фахівцями (реставраторами, дизайнерами), які можуть брати участь у створенні монументального твору.

6. Оцінка місця та середовища для монументальних творів.

Монументальні твори завжди створюються в конкретному середовищі, тому важливо навчити студентів аналізувати архітектурний та просторовий контекст для вибору найкращих художніх рішень.

Рекомендації: Навчати студентів аналізу середовища, у якому розміщуватиметься монументальний твір: архітектура будівлі, функція простору, освітлення, глядацька аудиторія. Проводити екскурсії до місць, де вже

розташовані монументальні твори, щоб студенти могли побачити, як художні роботи взаємодіють із архітектурним середовищем.

7. Розвиток критичного мислення та аналіз монументальних творів

Для глибокого розуміння монументального живопису важливо навчити студентів аналізувати готові твори, звертаючи увагу на техніку, композицію, символіку та вплив на глядача.

Рекомендації: Організувати аналіз існуючих монументальних творів, обговорювати технічні рішення, що були використані художниками, і їх вплив на глядача. Студенти можуть брати участь у групових дискусіях, де вони обговорюватимуть переваги та недоліки певних монументальних робіт.

8. Інтеграція сучасних технологій

Монументальний живопис розвивається, впроваджуючи нові технології, такі як цифрові технології, лазери або нові матеріали.

Рекомендації: Включити в програму викладання уроки з використанням сучасних цифрових технологій, які можуть застосовуватися для створення монументальних робіт (цифрові ескізи, 3D-моделі). Обговорювати з учнями, як новітні технології можуть змінювати процес створення та відображення монументального мистецтва.[58][60]

3.3. Розробка плану-конспекту лекції «Муралізм як течія монументального живопису»

В межах методичних розробок із впровадження теми дослідження в освітній процес здобувачів мистецьких спеціальностей нами розроблено план-конспект лекції за тематикою монументального живопису, а також орієнтовний тематичний план до вибіркової дисципліни (Додаток В).

Тема: Історія виникнення муралізму як течія монументального мистецтва.

Мета заняття. Освітня: ознайомлення з історією монументального живопису, зокрема історії муралізму;

розвиваюча: розвинути вміння відокремити різні твори, монументального живопису та муралів, їх взаємозв'язок та різниця, розвивати художній смак, творчу уяву; стимулювання художньо-образного мислення;

виховна: виховання ціннісного ставлення до мистецтва, художніх інтересів та естетичних смаків, формування ціннісного ставлення до творів муралістичного мистецтва.

Тип заняття: лекція.

Обладнання: Для викладача: візуальний ряд, проектор, плакати, фотографії.

План заняття:

1. Організаційний момент (5 хвилин)
2. Вступна частина (10 хвилин)
3. Основна частина (60 хвилин)
4. Заключна частина (5 хвилин)

Хід заняття:

1. Організаційний момент.

Вітаю, шановні студенти образотворчого мистецтва.

2. Оголошення теми.

3. Основна частина лекції:

1.1. Зародження муралізму як окремого жанру в образотворчому мистецтві.

1.2. Український мурал.

1.3. Теоретичні рекомендації до створення муралу.

1.1. Зародження муралізму як окремого жанру в образотворчому мистецтві.

Історія муралізму бере свій початок з Мексики. Слід зазначити що це стосується саме терміну "мурал", так як монументальний живопис починається з первісної людини або навіть раніше. Тому сфокусуємо свою увагу на часі зародження саме муралізму, як напряду в монументальному живописі.

Мексиканський муралізм відноситься до художнього проекту, спочатку фінансового мексиканським урядом відразу після Мексиканської революції (1910-1920) для зображення минулого, сьогодення та майбутнього Мексики, перетворюючи стіни багатьох громадських будівель на дидактичні сцени, призначені для зміни розуміння мексиканцями історії нації. Фрески, великі твори мистецтва, намальовані на стінах, самі мали соціальні, політичні та історичні повідомлення. Починаючи з 1920-х років, проект муралістів очолювала група художників, відомих як «Велика трійка» або «Три великих». Ця група складалася з Дієго Рівери, Хосе Клементе Ороско та Давида Альфаро Сікейроса. Жінки, хоча й не такі помітні, як Велика трійка, створювали фрески в Мексиці. З 1920-х до 1970-х років у багатьох громадських місцях, таких як каплиці, школи, урядові будівлі тощо, було створено багато фресок із націоналістичними, соціальними та політичними повідомленнями. Популярність проекту мексиканського мураліста започаткувала традицію, яка продовжується в Мексиці досі; традиція, яка мала значний вплив в інших частинах Америки, включаючи Сполучені Штати, де вона послужила натхненням для мистецького руху Чікано.

У Мексиці існувала традиція малювання фресок, починаючи з цивілізації ольмеків у доіспанський період і закінчуючи колоніальним періодом, причому фрески переважно малювали для проповідування та підкріплення християнської доктрини. Сучасна традиція настінного розпису сягає своїм корінням у 19 століття з використанням політичних і соціальних тем. Першим мексиканським живописцем, який використовував у своїй творчості філософські теми, був Хуан Кордеро в середині 19 століття. Хоча він здебільшого працював з релігійними темами, такими як купол церкви Санта-Тереза та інших церков, він написав світську фреску на прохання Габіно Барреда в Escuela Nacional Preparatoria (з тих пір зникла).[31]

Наприкінці XIX століття політично домінував режим Порфіріо Діаса. Цей уряд першим почав сприяти культурному розвитку країни, підтримуючи Академію Сан-Карлос і відправляючи перспективних митців на навчання за

кордон. Однак ці зусилля залишили поза увагою корінне населення та культуру з метою зробити Мексику схожою на Європу. Херардо Мурільйо, також відомий як доктор Атл, вважається першим сучасним мексиканським муралістом, який вважав, що мексиканське мистецтво має відображати мексиканське життя. Навчання в Академії та уряд лише сприяли імітації європейського мистецтва. Атл та інші ранні муралісти тиснули на уряд Діаса, щоб той дозволив їм малювати на стінах будівель, щоб уникнути цього формалізму. Атл також організував незалежну виставку корінних мексиканських художників, які пропагували багато корінних і національних тем разом із кольоровими схемами, які пізніше з'являться у настінному живописі [32]. Перша сучасна мексиканська фреска, намальована Атлом, була серією оголених жінок з використанням «Atlcolor», речовини, яку Атл винайшов сам незадовго до початку Мексиканської революції. Ще один вплив на молодих художників пізнього порфіріанського періоду мала графічна робота Хосе Гвадалупе Посади, який висміював європейські стилі та створював карикатури з соціальною та політичною критикою. Посада популяризував критику політичної політики диктатури Діаса через мистецтво. Посада вплинув на художників стінопису, щоб вони сприйняли та продовжили критикувати диктатуру Діаса у своїх роботах. Муралісти також сприйняли персонажів і сатиру, присутні в роботах Посади [31].

Сама Мексиканська революція була кульмінацією політичної та соціальної опозиції політиці Порфірію Діаса. Однією з важливих опозиційних груп була невелика інтелектуальна спільнота, до якої входили Антоніо Куро, Альфонсо Реєс і Хосе Васконселос. Вони пропагували популістську філософію, яка збігалася з соціальною та політичною критикою Атла та Посади та вплинула на наступне покоління художників, таких як Дієго Рівера, Хосе Клементе Ороско та Давид Альфаро Сікейрос.

Ці ідеї отримали силу в результаті Мексиканської революції, яка повалила режим Діаса менш ніж за рік. Проте між різними угрупованнями, які змагалися за владу, тривала майже десятиліття. Уряди часто змінювалися з низкою вбивств,

у тому числі вбивства Франциско І. Мадеро, який ініціював боротьбу. Це закінчилося на початку 1920-х років однопартійним правлінням у руках фракції Альваро Обрегона, яка перетворилася на Partido Revolucionario Institucional (PRI). Під час Революції Атл підтримував фракцію Карранси та пропагував роботи Рівери, Ороско та Сікейроса, які згодом стали засновниками руху муралізму. Під час війни і до 1921 року Атл продовжував малювати фрески серед інших видів діяльності, включаючи навчання наступного покоління мексиканських художників і монументалістів.

1.2. Історія розвитку українського муралізму

Київська Русь (X–XIII століття): Розвиток монументального мистецтва почався з фресок і мозаїк, які прикрашали храми, наприклад, у Софійському соборі в Києві. Ці твори мали сакральний характер, що вплинуло на формування українського образотворчого мистецтва.[6]

Радянська доба: Монументальне мистецтво в Україні було популярним у формі мозаїк, панно та пропагандистських фресок. Художники створювали масштабні композиції для прикрашання громадських будівель (зупинки, школи, заводи). Приклади: мозаїки Одеської та Харківської шкіл.

Вплив світового муралізму а саме мексиканського муралізму. У XX столітті українське мистецтво поступово інтегрувалося у світовий контекст. Поштовхом до розвитку муралізму стала популярність мексиканського монументального мистецтва (Дієго Рівера, Хосе Клементе Ороско) та європейського стріт-арту.

Початок сучасного муралізму в Україні. Сучасний український муралізм почав формуватися на початку 2000-х років, але значного поштовху набув після 2014 року, на тлі суспільних змін та соціальних потрясінь.

Революція Гідності та соціально-політичний вплив. Події Євромайдану (2013–2014) стали каталізатором для розвитку урбаністичного мистецтва. Мурали стали способом висловлення громадянської позиції та відображення національних цінностей. З'явилися роботи, присвячені героям Майдану, воїнам АТО, історичним постатям.

Розвиток відбувається муралів у великих містах. Київ став головним центром українського муралізму. Наприклад, мурал із портретом Лесі Українки на вулиці Стрілецькій (художник Guido Van Helten). Харків, Львів, Одеса, Дніпро також активно долучилися до цієї тенденції. У Харкові створено серію муралів, які відображають індустріальну та культурну ідентичність міста.

Особливості українського муралізму. Патріотичні сюжети: Українські герої (Кобзарі, Лесь Курбас, Василь Стус). Теми свободи, незалежності та боротьби за національні цінності.

Соціальні питання: Права людини, екологія, урбаністика.

Історія та культура: Інтерпретація національних символів, народних мотивів і традицій.

Абстрактні сюжети: Декоративні елементи, які гармонізують міський простір.

Техніка та стиль - Використання акрилових фарб, аерозольних балонів. Поєднання реалістичних, абстрактних та графічних стилів. Також відомі такі стилі як: трафаретний, графіті, бомбінг, академічний мурал, каліграфітуризм, тегінг, графітуризм та інші. Слід зазначити що напрямок муралізму течія сьогодення, тому розвиток технік і стилів продовжується кожен день. [6][7]

Локалізація - Муралі прикрашають фасади багатоповерхівок, шкіл, заводів і навіть занедбаних будівель, перетворюючи їх на мистецькі об'єкти. Зазвичай монументальні живописні роботи виконують з урахуванням географічного розположення та доцільності витвору мистецтва.[17]

Приклади відомих українських муралів:

"Свята Джавеліна" (Київ): Один із символічних муралів, створених під час війни з Росією.

"Українські міфи" (Дніпро): Робота на тему української історії та традицій.

"Козак Мамай" (Харків): Переосмислення національного героя через сучасні образи. [10]

Представники українського муралізму:

Алекс Максимов: Один із провідних українських муралістів, автор численних робіт у Києві та Харкові.

Алексей Кислов і Сергій Радкевич: Відомі за створенням соціально значущих робіт у Львові та інших містах.

Група Kailas-V: Творці декількох муралів на патріотичну тематику.

Рамін Будда: Автор декількох муралів в Кривому Розі та Києві. Такий як, мурал в честь Скрыбіна "Ти і є - Україна" місто Кривий Ріг. А також серія робіт "Всесвіт всередині" та "Казкові персонажі" що знаходяться в Кривому розі, Тернівського району.

Роль муралізму в сучасній Україні. Це перш за все - соціальна функція. Мурали стали важливим інструментом комунікації з суспільством, засобом вираження колективного голосу. Вони піднімають соціальні та екологічні проблеми, популяризують національні ідеї. Також це - естетична функція. Мурали покращують вигляд міського середовища, додають кольору та мистецтва в сірі урбаністичні райони. Наступна важлива функція це - культурна. Витвори муралістичного мистецтва популяризують українську історію, культуру та мистецтво на міжнародній арені. Сприяють розвитку образотворчого туризму. Багато художників та шанувальників муралів приїжджають до України, задля створення та фіксування витворів мистецтва.[22]

Зараз відбувається міжнародне визнання українського муралізму. Українські мурали та художники отримали широке визнання за кордоном. Наприклад: Роботи на міжнародних фестивалях стріт-арту в Польщі, Італії, Німеччині. Запрошення українських митців для створення муралів у різних країнах. Український муралізм є унікальним мистецьким явищем, яке зберігає зв'язок із традиціями монументального живопису та активно реагує на виклики сучасності. Він став важливою частиною міської культури, допомагаючи переосмислити простір і створити новий візуальний ландшафт, що відображає дух часу, національні ідеї та творчий потенціал українського народу.[10]

1.3.Теоретичні рекомендації до створення муралу

Створення муралу – це складний художній процес, який потребує ретельного планування, творчого підходу та врахування багатьох факторів. Теоретичні рекомендації допомагають художнику структурувати роботу та забезпечити якість і змістовність кінцевого твору.[35]

Визначення мети та концепції. По-перше сліт визначити мету створення муралу:

Естетичне покращення простору. Передача важливого соціального чи культурного повідомлення. Інтеграція мистецтва в урбаністичне середовище. А також, вшанування історичних подій або відомих постатей.

По-друге це - концепція: Чітко сформулюйте ідею муралу: яку тему, емоцію або послання він має передати. Визначте основні елементи композиції, що підкреслюють задум. Розгляньте місцевий контекст, щоб мурал гармонійно вписувався у простір.

Далі слід провести аналіз простору та поверхні. Місце розташування: Вивчіть локацію: вулиця, площа, фасад будівлі чи внутрішній інтер'єр. Врахуйте масштаби та геометрію стіни, освітлення, видимість з різних ракурсів.

Поверхня: Перевірте матеріал стіни (бетон, цегла, штукатурка тощо). Підготуйте стіну: очистіть від пилу, старої фарби, нанесіть ґрунтовку для кращого зчеплення фарб.

Контекст: Врахуйте історичні, культурні чи соціальні особливості місця. Зверніть увагу на навколишню архітектуру, кольорову гаму будівель.

Третій крок це - композиція та колористика. Композиція: Дотримуйтесь принципів симетрії, асиметрії, балансу, ритму. Визначте головний акцент (центральний об'єкт чи символ). Використовуйте перспективу для створення глибини. Врахуйте, як мурал виглядатиме здалеку і зблизька.

Колористика: Розробіть кольорову гаму, яка гармоніює із середовищем. Використовуйте контрасти для підкреслення деталей. Врахуйте сприйняття кольорів у різний час доби (денне та штучне освітлення).[35]

Наступний етап: робота з ескізом. Цей крок включає в себе ескіз та картон, макет: Створіть кілька ескізів різного масштабу. Зробіть цифровий макет муралу

для перегляду в реальних умовах (наприклад, у програмі Photoshop або Procreate).

Масштабування: Використовуйте сітку для перенесення ескізу на велику поверхню. Для точності можна застосовувати проектор.

П'ятий крок – це вибір матеріалів та техніка.

Фарби: Акрилові фарби – найпоширеніші завдяки довговічності, стійкості до атмосферних умов. Аерозолі – для створення градієнтів і деталізації.

Інструменти: Кисті різного розміру для великих і дрібних деталей. Валик для покриття великих площ. Проектор для перенесення складного дизайну.

Захист муралу: Використовуйте захисний лак для збільшення довговічності роботи. Врахуйте, чи мурал буде піддаватись дії опадів, пилу, вітру.

Слід не забувати про правові та соціальні аспекти. Зараз я кажу про дозвіл на створення муралу. Отримайте дозвіл від місцевих органів влади або власника будівлі. Якщо треба, узгодьте дизайн із громадою або замовником.[16]

Етичність: Уникайте суперечливих тем, які можуть викликати конфлікт. Мурал повинен враховувати культурні та соціальні цінності місцевості.

Етапи створення муралу:

1. Підготовка поверхні.
2. Розмітка композиції.
3. Базове покриття (фон).
4. Деталізація.
5. Фінальне доопрацювання.
6. Нанесення захисного шару.

Також слід не забувати про планування часу: Розрахуйте час на кожен етап залежно від масштабів роботи. Врахуйте погодні умови, якщо мурал створюється на відкритому повітрі.

Завершальний етап це - оцінка роботи: Перевірте відповідність кінцевого результату задуму. Оцініть видимість із різних точок огляду.

Презентація муралу: Організуйте відкриття чи презентацію. Використовуйте соціальні мережі для популяризації роботи.

Створення муралу – це комплексний процес, який поєднує творчість, технічні навички та соціальну взаємодію. Дотримання цих теоретичних рекомендацій допоможе художнику створити якісний, довговічний і значущий твір, який стане гармонійною частиною міського простору або інтер'єру.[41]

4. Заключна частина

Питання для перевірки:

В які роки почав зароджуватись український муралізм?

Країна походження муралу та його термінології?

Які основні види муралів ви запам'ятали?

Які цілі переслідує український монументальний живопис?

З чого починається мурал?

5. Завершальне слово

Сподіваюсь ця лекція допомогла вам більше дізнатись про монументальний живопис та муралізм. Усім дякую за увагу, до побачення.

Висновки до розділу 3

У цьому розділі ми дослідили історію виникнення та розвитку муралізму як окремої течії монументального мистецтва, його трансформацію від фрескових традицій до сучасного стріт-арту. Муралізм, який виник у Мексиці на початку ХХ століття, став не лише мистецьким явищем, але й потужним засобом соціальної комунікації. Його історичний розвиток демонструє взаємозв'язок між мистецтвом, культурою, політикою та соціальними процесами.

Мексиканський муралізм, що зародився після революції 1910–1920 років, заклав основи для створення муралів як соціально значущого мистецтва. "Велика трійка" митців – Дієго Рівера, Хосе Клементе Ороско та Давид Альфаро Сікейрос – використала стіни громадських будівель для вираження політичних, історичних і національних ідей. Їхня творчість була спрямована на широку аудиторію, адже мурали мали стати зрозумілими для кожного громадянина. Цей

досвід продемонстрував, що мистецтво може бути інструментом виховання та формування громадської свідомості.

Муралізм отримав міжнародне визнання і вплинув на розвиток монументального живопису в інших країнах. В Україні він знайшов своє відображення у радянські часи через мозаїки та панно, а з початку 2000-х років набув нових форм у сучасному урбаністичному мистецтві.

Історія українського муралізму, як частини монументального живопису, демонструє тісний зв'язок із соціально-культурними процесами в країні. Перші кроки у монументальному мистецтві були зроблені ще за часів Київської Русі, коли храми прикрашали фресками та мозаїками. Радянський період приніс ідеологічне навантаження монументальному мистецтву, створюючи численні мозаїчні композиції, які мали прославляти соціалістичні ідеали.

Після 2014 року, на тлі соціальних потрясінь і Революції Гідності, український муралізм отримав новий імпульс для розвитку. Мурали почали відображати ідеї патріотизму, свободи, боротьби за національну ідентичність, а також піднімати екологічні та соціальні питання. Сучасні українські мурали стали важливим інструментом не лише прикрашання міського середовища, але й формування нової візуальної мови, яка сприймається як всередині країни, так і за її межами.

У розділі було висвітлено основні рекомендації для створення муралів, що включають:

Визначення мети та концепції твору.

Аналіз простору та поверхні, де буде створено мурал.

Планування композиції, розробку ескізів і вибір кольорової гами.

Використання сучасних технік і матеріалів, таких як акрилові фарби, аерозольні балони, захисні покриття.

Значну увагу приділено правовим та соціальним аспектам, адже мурал – це не лише мистецтво, а й інтеграція у суспільний та культурний контекст міста. Важливість отримання дозволів та узгодження з громадою підкреслює соціальну відповідальність художника.

Муралізм виконує важливі функції, такі як:

Соціальна функція: Сприяє обговоренню важливих суспільних питань, таких як права людини, екологія, національна ідентичність.

Естетична функція: Робить міський простір привабливим, гармонізує середовище.

Культурна функція: Популяризує українське мистецтво, зберігає історичну пам'ять та формує національну свідомість.

Українські мурали стали частиною міжнародної мистецької спільноти, здобули популярність у світі завдяки участі в міжнародних фестивалях і співпраці з іноземними художниками.

Розвиток муралізму – це яскравий приклад того, як мистецтво може адаптуватися до викликів часу, відображаючи актуальні проблеми суспільства та водночас залишаючись у контексті національних традицій. Від мексиканських фресок до сучасних українських муралів, цей вид мистецтва продовжує відігравати важливу роль у формуванні культурного середовища, змінюючи обличчя міст і трансформуючи їх на краще. Сучасний український муралізм є символом творчого відродження країни та її інтеграції в глобальну культурну спільноту.

Монументальний живопис є ефективним засобом створення сприятливого навчального середовища, оскільки воно впливає на естетику, емоційний стан та культурну атмосферу в закладах освіти. Монументальні твори, розміщені в школах, університетах або інших навчальних закладах, не тільки прикрашають простір, але й допомагають формувати позитивну атмосферу, сприяють концентрації, розвитку творчого мислення та вихованню моральних і культурних цінностей у студентів та учнів.

Монументальне мистецтво в навчальних закладах є не лише естетичним елементом, але й потужним засобом створення сприятливого навчального середовища. Воно сприяє розвитку естетичного смаку, формує моральні та соціальні цінності, мотивує до навчання і творчості, а також підтримує емоційний і психологічний комфорт учнів. Через свою символічну та виховну

функцію, монументальне мистецтво допомагає створити навчальний простір, який надихає, підтримує і сприяє розвитку молоді в культурному та інтелектуальному плані.

Викладання монументального живопису повинно поєднувати як теоретичні знання про історію та техніку цього виду мистецтва, так і практичні навички, що дозволяють студентам створювати великомасштабні композиції. Важливо звернути увагу на розвиток технічних і концептуальних вмінь, роботу з просторовими композиціями та архітектурним контекстом. Навчальний процес також має включати розвиток навичок роботи в команді та аналіз готових монументальних творів для глибшого розуміння впливу мистецтва на середовище.

ВИСНОВКИ

Монументальний живопис у закладах вищої освіти є вагомим інструментом впливу на культурний, естетичний та освітній розвиток студентської молоді, формування їхніх цінностей та світогляду. Дослідження теми дозволило глибоко розглянути теоретичні основи монументального мистецтва, з'ясувати його історичний розвиток, функції в освітньому середовищі та вплив на навчальний процес, що розкриває важливість його інтеграції у простір сучасних навчальних закладів.

У першому розділі розглянуто теоретичні основи монументального мистецтва, які допомогли визначити його сутність як особливої форми художнього вираження, що об'єднує естетичну, культурну та ідеологічну функції. Було досліджено історичний розвиток монументального живопису, що дозволило простежити його еволюцію від найдавніших зразків, створених стародавніми цивілізаціями, до сучасних форм та стилів. Окремо розглянуто види та форми монументального мистецтва, серед яких фреска, мозаїка, рельєф, вітражі та мурали, що збагачують архітектурний простір і надають йому глибокого смислового наповнення.

Другий розділ детально описано практичний процес створення монументальної декоративної композиції в навчальному закладі. Від зародження ідеї, аналізу простору для її втілення до пошуку оптимального художнього рішення – всі етапи розкрито як невід'ємні складові успішного виконання твору монументального живопису. Значну увагу приділено практичним аспектам, таким як вибір техніки, матеріалів і послідовності виконання композиції. Приклад конкретного твору монументального мистецтва у навчальному закладі наочно демонструє, як художнє рішення може гармонійно доповнювати освітній простір, створюючи сприятливу атмосферу для навчання та розвитку.

В третьому розділі висвітлено вплив монументального мистецтва на освітній процес, його функції у формуванні культурної ідентичності та світогляду учнів. Дослідження показало, що монументальні твори в навчальних

зкладах виконують естетичну, виховну, пізнавальну та психологічну функції, сприяють розвитку цінностей у молоді, підтримують їхній моральний та естетичний розвиток. Було розроблено методичні рекомендації з викладання основ монументального живопису для учнів і студентів, які дозволяють інтегрувати мистецтво в освітній процес та підвищити ефективність навчання.

Узагальнюючи результати роботи, можна зробити такі висновки:

Монументальний живопис у закладах вищої освіти має значний потенціал для виховання, естетичного вдосконалення та культурного розвитку студентів, оскільки він передає фундаментальні цінності та символи, що підвищують значущість навчального простору.

Історичний розвиток монументального мистецтва показує, що цей вид мистецтва завжди виконував функцію збереження та передачі культурних ідеалів, відображаючи епохальні зміни та суспільні прагнення. У сучасному освітньому просторі монументальний живопис залишається дієвим засобом передачі знань і формування особистості.

Практичне виконання монументальних композицій в освітніх закладах дозволяє створювати унікальні художні простори, які сприяють розвитку мислення, уяви та естетичних смаків студентів, а також стимулюють їхній інтерес до навчання та творчості.

Виховний потенціал монументального мистецтва дозволяє формувати в учнів і студентів культурну свідомість, патріотизм, повагу до історії та традицій. Монументальні композиції в освітніх установах стають важливими візуальними символами, які виховують у молоді етичні та громадянські цінності.

Методичні рекомендації з основ викладання монументального живопису є ефективним інструментом для педагогів, які прагнуть інтегрувати мистецтво в навчальний процес, розвиваючи у студентів здатність розуміти та цінувати культуру. Використання цих рекомендацій допоможе підвищити мотивацію до навчання, вдосконалити технічні навички студентів та сприяти їхньому всебічному розвитку.

Отже, монументальний живопис у закладах вищої освіти є потужним засобом впливу на культурне, естетичне і моральне становлення молоді. Він поєднує в собі функції мистецтва, навчання та виховання, збагачуючи освітній простір і роблячи його осередком для розвитку особистості. Результати роботи підкреслюють важливість подальшого розвитку монументального мистецтва в освітньому середовищі та використання його виховного потенціалу в навчальних закладах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонович, Д. В. Історія українського мистецтва: Монументальний живопис. Київ, Вид. Мистецтво, 2013. 345 с.
2. Анреус А. Мексиканський муралізм: критична історія. / Фолгарайт Леонард Грілі, Робін Адель . *Преса Каліфорнійського університету*, 2012.
3. Баєва О. В. Формування естетичної культури студентів засобами монументального мистецтва. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2019. №3. С. 45-52.
4. Бертон Т. Доктор Атл і революція в мистецтві Мексики // Інформаційний бюлетень Mexconnect, 2008. URL: <https://www.mexconnect.com> (дата звернення: 02.11.2024).
5. Богуцький Ю.П., Андрущенко В.П., Безвершук Ж.О., Новохатько Л.М. Українська культура в європейському контексті. Київ, 2007. С. 47-54.
6. Верещагін М. І. Історія розвитку монументального живопису в Україні. Київ: Либідь, 2010. 248 с.
7. Волошин С. Г. . Монументальне мистецтво України: Витоки і сучасність. Львів: Світ, 2010. 200 с.
8. Гончар О. М. Українське монументальне мистецтво ХХ-ХХІ століття. Київ: Академія мистецтв України, 2009.
9. Головатий С. С. Елементи творчості в академічному рисунку. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. Вип. 16, Кривий Ріг, 2006. С.112–121.
10. Гончар О. М. Українське монументальне мистецтво ХХ-ХХІ століття. Київ: Академія мистецтв України, 2009. С. 89–105
11. Грушевський М. С. Історія української культури. Київ: Либідь. 2006
12. Гринюк М. Н. Декоративний народний розпис в інтер'єрі гуцульської хати (середина ХІХ – кінець ХХ ст.): дис. канд. мистецтвознавства /Львівська академія мистецтв. Львів, 1997. 184 с.

13. Грицюк О. С. Соціально-політичні графіті Революції гідності на матеріалах Києва. Етнічна історія народів Європи: збірник наукових праць. Київ, 2014. Вип. 42. С. 130-136.
14. Головін О. В. Монументальне мистецтво в архітектурі закладів освіти: методологічні аспекти Мистецькі студії. 2018. № 2. С. 112-119.
15. Дзюба І. В. Українська культура як майбутнє нації. Біблія і культура. Чернівці, 2001. Вип. 3. С. 9-18.
16. Демченко М. І. Графіті та стріт-арт: Мистецтво або вандалізм. Київ: Видавничий дім Академія, 2017. С. 42–60
17. Дмитрієва Л. А. Функції монументального живопису в культурному просторі освітніх закладів. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. С. 89-97.
18. Заславський Б. Г. Проблеми формування національної свідомості засобами мистецтва. Харків: Видавництво Харківського національного університету. 2007.
19. Захарченко О. П. Роль монументального мистецтва в педагогічному процесі вищих навчальних закладів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2016. С. 67-72.
20. Зязюна У. А. Педагогічна майстерність. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.
21. Кара-Васильєва Т. В. Монументальне мистецтво України: Традиції та сучасність. Київ: Либідь, 2012. С. 34–58.
22. Кара-Васильєва Т. В. Українське мистецтво в контексті національної культури. Київ: НАКККіМ, 2008.
23. Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис. Київ: Знання-Прес, 2006. 228 с.
24. Ковальова Н. С. Монументальне мистецтво та його вплив на естетичне виховання студентів. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 176 с.
25. Кенні Д. Ю. Рух на південному заході: популістське публічне мистецтво та політична активність. *Університет Нового Орлеана*, 2006. 186 с.

26. Криворучко В. С. Мистецтво і архітектура: синтез в освітньому середовищі. Київ: Наукова думка, 2015. 304 с.
27. Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис. Київ: Знання-Прес, 2006. 228 с.
28. Кібрик Е. А. Питання викладання композиції. Питання художньої освіти. Вип. 3. Л.: АХСРСР, 1972. 56 с.
29. Лисенко П. В. Монументальний живопис: основи та техніки. Львів: Центр Європи, 2013. 198 с.
30. Мацько Л. І. Мистецтво і національна ідентичність: Український контекст. Івано-Франківськ: Літопис, 2012. 108 с.
31. Майнеро Д. К., Лус Е. Муралізм і мексиканська революція. Мексика. 2012.
32. Жадова Л. А. Монументальний живопис Мексики.- М.: Мистецтво, 1965. 236 с.
33. Прийма Ф. Я. Сучасні тенденції монументального живопису. Львів: Світ, 2011. С. 73–88.
34. Пікельна С. З. Педагогіка та процеси гуманізації в освіті. Кривий Ріг, КДП, 1996. 96 с.
35. Писанко М. М. Рух, Простір і година у зразковому мистецтві. Київ, Вища школа, 1995. 278 с.
36. Пучков А. А. Монументальне мистецтво в контексті сучасного українського освітнього простору. Актуальні проблеми мистецької освіти та виховання. 2019. №12. С. 121-128.
37. Петренко Ю. В. Педагогічні аспекти виховання молоді засобами мистецтва. Чернівці: ЧНУ ім. Юрія Федьковича. 2014. 138 с.
38. Помада Р. Мексиканські стінописи: велика трійка Ороско, Рівера, Сікейрос. 2007. URL: <https://www.mexconnect.com> (дата звернення: 03.11.2024).
39. Прийма Ф. Я. Мистецтво як засіб духовного розвитку особистості. Тернопіль: Підручники і посібники. 2015. 81 с.

40. Петренко Ю. В. Мистецтво муралів: Від традиції до сучасності. Київ: Фенікс, 2018. С. 90–110
41. Рибак Ю. І. Монументальне мистецтво в архітектурі освітніх установ: естетика та значення. Одеса: *Одеський національний університет*, 2018. 215 с.
42. Розвадовський В. М. Монументальний живопис: Історичний розвиток і перспективи. Київ: Фенікс. 2016. 198 с.
43. Семененко І. Г. Мурали у міському середовищі: Естетика та соціальна функція. Одеса: Вид. ОНУ ім. Мечникова, 2015. С. 25–46
44. Семененко І. Г. . Українська культура: Традиції та сучасність. Одеса: *Видавництво Одеського національного університету*, 2013
45. Сісоєва С. О. Педагогічна творчість. Київ, Галант. Тов. Торнадо, 1996. 151 с.
46. Соколов М. В. Монументальне мистецтво як засіб формування духовності та патріотизму у студентської молоді. Психолого-педагогічні проблеми сучасної освіти. 2020. №4. С. 38-45.
47. Тереза А. Історія сучасної Латинської Америки: з 1800 року до наших днів. Вілей Блеквейл, 2016. 188 с.
48. Титаренко С. В. Мурали як феномен сучасного мистецтва. Харків: Ранок, 2020. С. 48–65
49. Титаренко С. В. Національне мистецтво як чинник патріотичного виховання молоді. Львів: Світ знань. 2018. 168 с.
50. Титаренко О. Г. Історія українського монументального живопису. Київ: Мистецтво, 2009. 270 с.
51. Фаворський С. А. Про мистецтво, про книгу, про гравюру. Київ: Книга, 1986. 359 с.
52. Ткаченко М. І. Методичні основи викладання монументального живопису у навчальних закладах. Київ: Академвидав. 2008. 178 с.
53. Фомін С. П. Роль мистецтва в закладах освіти: естетика і педагогіка. Харків: Освіта України, 2017. 192 с.

54. Хуан К. Мистецтво Рамона Контрераса та рух мексиканських муралістів. *Музей округу Сан-Бернардіно*. 2002
55. Шевченко Л. О. Національна ідентичність та мистецькі традиції в українській культурі. Харків: *Видавництво ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. 2017. 98 с.
56. Шевченко Л. О. Соціальна функція стріт-арту у міському просторі. Одеса: *Астропринт*, 2019. 120 с.
57. Щербина В. Г. Композиційні вправи як засіб управління розвитком творчих здібностей студентів художньо-графічного факультету, Кривий Ріг: *Октян прінт*, 1998. 90 с.
58. Щербина В. Г., Щербина Д. В.. Проблема композиції у художній педагогічній системі. *Криворізький педагогічний інститут*. Кривий Ріг: 2013. С. 372-374.
59. Щербина В. Г., Щербина Д. В. Формування композиційних умінь і навичок у майбутніх учителів образотворчого мистецтва як показник їхньої педагогічної майстерності. *Педагогіка вищої та середньої школи*. Вип. 38, Кривий Ріг, 2013. 121 с.
60. Щербина В. Г. Композиція як головний фактор формування та розвитку творчої особистості. *Криворізький державний педагогічний університет*. 2006. С. 337-338
61. Юрченко О. М. Монументальне мистецтво у формуванні світогляду молоді. Дніпро: *Видавництво ДНУ*, 2019. 112 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстрації до розділу 1

Перелік ілюстрацій:

Рис А. 1. Designer2. Художнє оформлення ресторану м. Суми,, 2020

Рис А. 2. Дієго Рівера "В арсеналі" 1938

Рис А. 3. Bordus 2 Стрит арт. Інсталляція из мусора 2015

Рис А. 4. Skeam: graffiti in London 2009,

Рис А. 5. Римская фреска, 40-30 год до н. э.

Рис А. 6. Печера Альтаміра. Людина, 35 000-13 000 р. до н. е.

Рис А. 7. Портрет родини Ярослава Мудрого. Фрагменти. XVII і XVIII

Рис А. 8. Джованні Баттіста Тьєполо«Викрадення Європи», 1720–1721. Галерея Академії, Венеція

Рис А. 9. Frescoes of Kharkiv theatre - Михайл Бойчук 1935

Рис А. 10. Мирний труд». Мозаїка, смальта, 1982 р. Локація: м. Ужгород

Рис А. 11. Терезія Чувалова. «Казки Закарпаття». 1984 р. Локація: м. Ужгород

Рис А. 12. Надія Кирилова, Петро Гулин. Виконавець: Надія Кирилова.

Настінний розпис, 1986 р. Локація: м. Ужгород

Рис А. 13. Софійський собор (Константинополь). Деїсусний чин. 12 ст. доби Візантійської імперії.

Рис А. 14. Фреска из Телль-эль-Даба 1479–1425 гг. до н. э.

Рис А. 15. Реконструйовані зовнішні ворота Брами Іштар 575 р. до н. е

Рис А. 16. Newer. Тег в Нью Йорці. 2001.

Рис А. 17. Rebel Англія Лондон 2014

Рис А. 18. Zoo Нью Йорк 2017

Рис А. 19. Wild Style LRC Париж 2021

Рис А. 20. 3 D Feith Берлин 2019

Рис А. 21. Таблиця

Рис А. 22. (Бібліотека Конгресу США), місто Вашингтон, архітектор Олін Ворнер, 1896 рік.

Рис А. 23. Витраж святого Йосифа в приходской церкви св. Троицы в Ровище, Хорватия.

Рис А. 24. Створення Адаму”Секстінська капела фреска Микеланджело, приб. 1511 року.

Рис А. 1 Designer2.
Художнє оформлення ресторану
м. Суми, 2020

Рис А. 2 Дієго Рівера. В арсеналі. 1938

Рис А. 3 Bordus 2. Стрит арт
Инсталляция из мусора. 2015

Рис А. 4 Skeam. graffiti in London 2009,

Рис А. 5 Римская фреска,
40-30 год до н. э. 35 000-13 000 р. до н. е.

Рис А. 6 Печера Альтаміра. Людина,

Рис А. 7 Портрет родини
Ярослава Мудрого. Фрагменти.
Центральний неф. 15 ст.

Рис А. 8 Джованні Баттіста
Тьєполо «Викрадення Європи»,
1720–1721, Венеція

Рис А. 9 Фреска Харківського театру.
Михаїл Бойчук 1935

Рис А. 10. Мирний труд. Мозаїка,
смальта, 1982 р. Локація: м. Ужгород

Рис А. 11. Терезія Чувалова. Казки Закарпаття.
1984 р. Локація: м. Ужгород

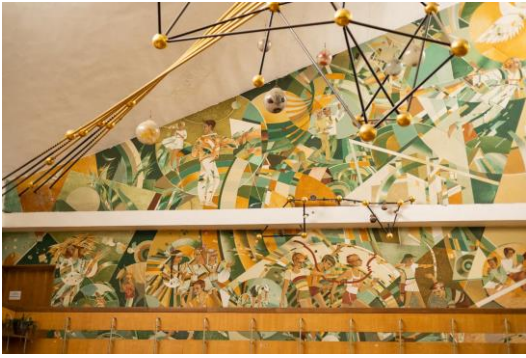

Рис А. 12. Надія Кирилова, Петро Гулин.
Виконавець: Надія Кирилова.
Настінний розпис, 1986 р.
Локація: м. Ужгород

Рис А. 13. Софійський собор
Деісусний чин. 12 ст. доби
Візантійської імперії.

Рис А. 14. Фреска из Телль-эль-Даба
1479–1425 гг. до н. э.

Рис А. 15. Реконструйовані
зовнішні ворота
Брами Іштар 575 р. до н. е

Рис А. 16. Newer. тег в Нью Йорці
2000 р

Рис А. 17.Rebel. Англія Лондон 2014

Рис А. 18. Zoo. Нью Йорк 2017

Рис А. 19. Wild Style LRC. Париж 2021

Рис А. 20.
3 D Feith. Берлін 2019

Рис А. 22.Томас Джефферсон білдинг
(Бібліотека Конгресу США),
Вашингтон, архітектор.Олін Ворнер,
1896 рік.

Рис А. 23.Вітраж святого
Іосифа св. Трійці, Хорватія.

Рис А. 24.Мікеланджело, Створення Адаму.
Секстінська капела фреска, приб. 1511 р.

Характеристика	Мурал	Монументальний живопис	Стріт-арт
Масштабність	Великі розміри	Монументальні композиції	Варіює
Соціальна функція	Виховна, інформаційна	Ідеологічна, виховна	Протестна, виразна
Контекстуальність	Інтеграція в простір	Частина архітектури	Взаємодія з міським середовищем
Техніка виконання	Акрил, аерозоль	Фрески, мозаїка, рельєф	Аерозоль, трафарет
Офіційність	Замовний характер	Офіційний	Неофіційний
Стилістична різноманітність	Реалізм, абстракція	Узагальнені образи	Експресивність

Рис А. 21. Порівняльна таблиця напрямів монументального мистецтва:

Ілюстрації до розділу 2

- Рис. Б. 1. Пошук ідеї
- Рис. Б. 2. Пошук ідеї
- Рис. Б. 3. Пошук ідеї
- Рис. Б. 4 Пошук композиції
- Рис. Б. 5 Пошук композиції
- Рис. Б. 6 Пошук композиції
- Рис. Б. 7 Пошук композиції
- Рис. Б. 8 Створення ескізу в тоні
- Рис. Б. 9 Будова композиції
- Рис. Б. 10 Центральні фігури композиції
- Рис. Б. 11 Символізм зв'язку фігур композиції
- Рис. Б. 12 Пошук кольорового рішення
- Рис. Б. 13 Пошук кольорового рішення
- Рис. Б. 14 Картон акварелью
- Рис. Б. 15 Картон м'яким матеріалом
- Рис. Б. 16 Картина акрилом (зменшений варіант)
- Рис. Б. 17 Картон в пропорції оригіналу
- Рис. Б. 18 Контури
- Рис. Б. 19 Початок муралу
- Рис. Б. 20 Хмари
- Рис. Б. 21 Небо та крона
- Рис. Б. 22 Кобзар
- Рис. Б. 23 Фінальний етап
- Рис. Б. 24 Деталювання

Рис. Б. 1 – Б. 3 Пошуки ідеї

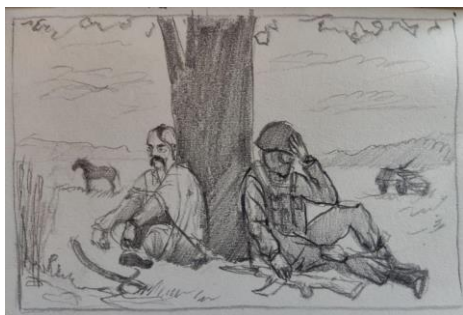

Рис. Б. 4 – Б. 7 Пошуки композиції

Рис. Б. 8 Створення ескізу в тоні

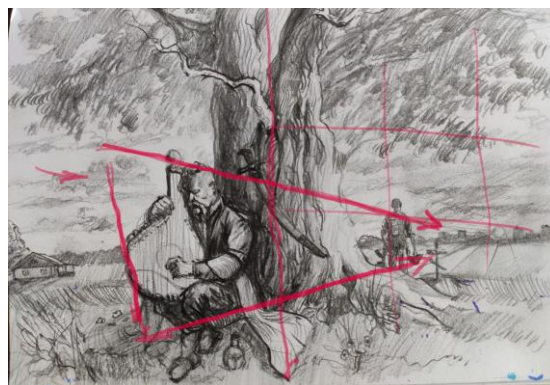

Рис. Б. 9 Будова композиції

Рис. Б. 10 Центральні фігури композиції

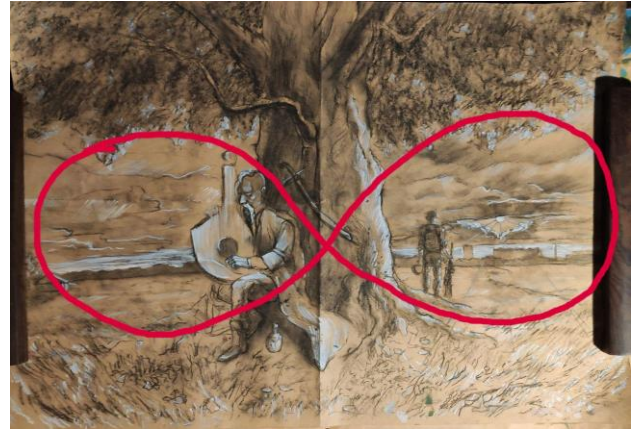

Рис. Б. 11 Символізм зв'язку фігур

Рис. Б. 13 Пошуки кольорового рішення

Рис. Б. 14 Картон аквареллю

Рис. Б. 15 Картон м'яким матеріалом

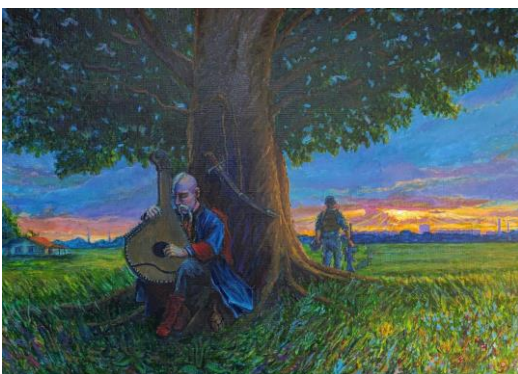

Рис. Б. 16 Картина акрилом

Рис. Б. 18 Контури

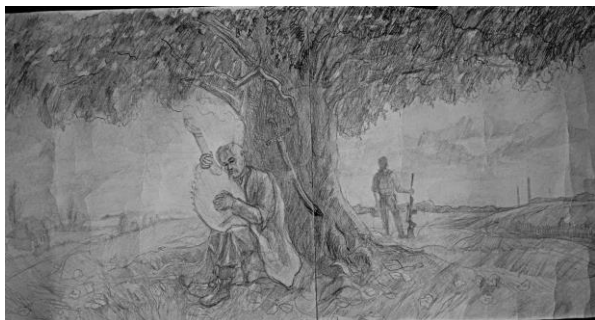

Рис. Б. 17 Картон в пропорції

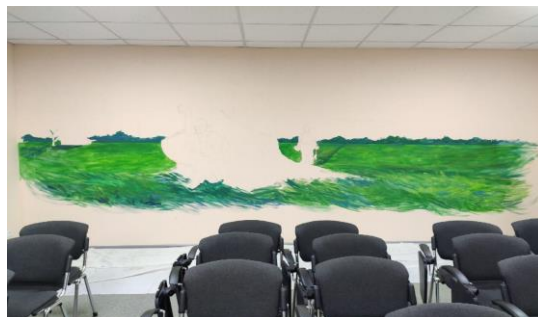

Рис. Б. 19 Початок муралу

Рис. Б. 20 Небо та крона

Рис. Б. 21 Хмари

Рис. Б. 22 Кобзар

Рис. Б. 23 Фінальний етап

Рис. Б. 24 Деталювання

Тематичний план варіативної дисципліни "Художнє оформлення приміщень"

Мета курсу:

Надати студентам теоретичні знання та практичні навички, необхідні для художнього оформлення приміщень різного типу. Навчити працювати з простором, використовувати різні техніки декору та розвивати композиційне мислення.

Тривалість курсу:

1 семестр (16 тижнів).

Загальний обсяг: 90 годин (лекції – 6 годин, практичні заняття – 26 годин, самостійна робота – 58 годин).

Модуль 1: Вступ до художнього оформлення приміщень

Тема 1. Вступ до курсу

Історія та розвиток художнього оформлення приміщень.

Види художнього оформлення: настінний живопис, декоративні панно, мозаїка, інсталяції.

Лекція 1 (2 години): Історичний розвиток живопису в інтер'єрі.

Практичне заняття 1 (2 години): Аналіз художніх прикладів оформлення приміщень.

Тема 2. Основи композиції в інтер'єрі

Принципи симетрії, асиметрії, ритму та контрасту.

Побудова композиції з урахуванням функціонального призначення приміщення.

Лекція 2 (2 години): Композиція в художньому оформленні приміщень.

Практичне заняття 2 (2 години): Створення ескізу композиції для кімнати.

Тема 3. Колористика в інтер'єрі

Вплив кольору на сприйняття простору.

Підбір кольорової гами залежно від призначення приміщення.

Лекція 3 (2 години): Теорія кольору в дизайні інтер'єру.

Практичне заняття 3 (4 години): Розробка кольорових схем для приміщень різного типу.

Модуль 2: Техніки та матеріали в художньому оформленні

Тема 4. Настінний живопис і техніки його виконання

Акриловий розпис, фреска, техніки аерографії.

Практичне заняття 4 (4 години): Матеріали для настінного живопису.

Самостійна робота 1 (12 годин): Виконання зразків розпису на підготовлених поверхнях.

Модуль 3: Проектування та оформлення приміщень

Тема 5. Художнє оформлення житлових приміщень

Особливості декору квартир і будинків.

Практичне заняття 5 (4 години): Композиційні рішення для житлових інтер'єрів.

Самостійна робота 2 (12 годин): Створення проєкту для житлової кімнати.

Тема 6. Художнє оформлення громадських приміщень

Специфіка оформлення офісів, шкіл, кафе, музеїв.

Практичне заняття 6 (2 години): Ергономіка і функціональність у громадських просторах.

Практичне заняття 7 (4 години): Розробка дизайну для громадського приміщення.

Тема 7. Інтеграція сучасного мистецтва в оформлення приміщень

Використання стріт-арту, сучасних інсталяцій, цифрових технологій.

Самостійна робота 3 (12 годин): Нові напрямки в художньому оформленні приміщень. Графіті, каліграфутиризм, графітуризм.

Практичне заняття 8 (2 години): Розробка ескізу сучасної інсталяції.

Тема 8. Творчий проєкт

Підготовка проєкту художнього оформлення приміщення (вибір типу простору, технік, матеріалів). Практичне заняття 9 (20 годин) Методологія підготовки проєкту. Самостійна робота 4 (2 години).